

การพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในระบบได้ส่วนตามพระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

นายกิตติชัย ภูมิมาโนช

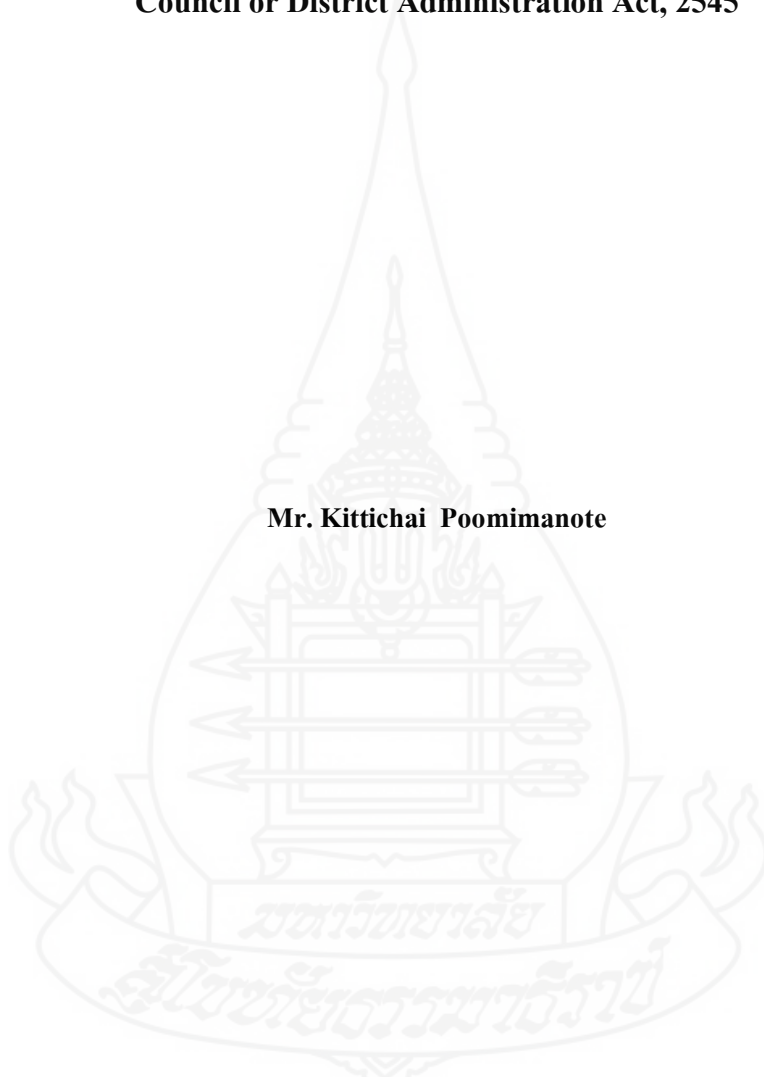

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Inquisitorial System in Local Elections Cases according to the Election of Local
Council or District Administration Act, 2545**

Mr. Kittichai Poomimanote

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในระบบได้สวน
ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ชื่อและนามสกุล นายกิตติชัย ภูมิมาโนช

วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558

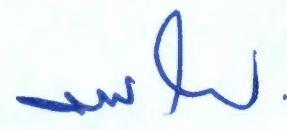
คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุมาศ ชัดเงางาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว่าอิสระ การพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในระบบไต่สวนตามพระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ผู้ศึกษา นายกิตติชัย ภูมิมาโนช รหัสนักศึกษ 2564003735 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภานินี กิจพ่อคำ ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว่าอิสระเรื่องการพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในระบบไต่สวนตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย (2) ศึกษากระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นไทย (3) วิเคราะห์ถึงปัญหาและหาแนวทางที่เหมาะสมใช้ในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์ภาค 4 (4) เพื่อให้คู่ความและประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นมากขึ้น

การศึกษาคั่นคว่าอิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ คดีเลือกตั้งท้องถิ่น อันได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน รวม 12 จังหวัด อันอยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค 4 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องด้วย

ผลการศึกษา พบว่า (1) การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า (2) บันทึกคำให้การของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนมิได้เป็นระบบและโปร่งใส (3) ระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นมีลักษณะคล้ายระบบกล่าวหาและไม่รวดเร็วเท่าที่ควร (4) ศาลและคู่ความไม่เข้าใจในระบบไต่สวน (5) คำสั่งคดีเลือกตั้งท้องถิ่น ขัดแย้งแตกต่างกับคำพิพากษาคดีอาญาและคดีแพ่ง

คำสำคัญ ระบบไต่สวน คดีเลือกตั้ง คำสั่งศาลอุทธรณ์

Independent Study title: Inquisitorial System in Local Elections Cases according to the Election of Local Council or District Administration Act, 2545

Author: Mr. Kittichai Poomimanote; **ID:** 2564003735; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Paninee Kitporka , Associate Professor;

Academic year: 2014

Abstract

The objectives of this study is to: (1) study the theories of inquisitorial system of international law and the Thai law (2) study inquisitorial procedure of councilor elections and local administrators of Thailand (3) analyze the problems and examine for an appropriate system of an inquisitorial procedure toward local elections of the appeal court region 4 (4) present the litigants and people to understand an inquisitorial procedure of local elections.

This study uses a qualitative research approach analyzing research papers and the sample group is a local election as councilor elections and local administrators of the Upper Northeast Region for 12 provinces where are under the appeal court region 4, although the related laws and regulations are included.

This research found that: (1) the investigation of an Election Commission Board is delay (2) the record of the testimony of an investigation under sub-committee are not systematic and transparency (3) the inquisitorial procedure of local elections are similar to alleged system and slowly (4) the court and the parties do not understand inquisitorial procedure (5) the order of an election cases are conflict with the judgements of the criminal case and civil cases.

Keywords: Inquisitorial procedure, Election case, Order of Appeal Court

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ภานินี กิจพ้อคำ ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์
ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้ง
ในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช เพื่อนนักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณา
ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

กิตติชัย ภูมิมาโนช

สิงหาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
กรอบความคิดทางทฤษฎี	7
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
สมมติฐานของการศึกษา	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
ขอบเขตการศึกษา	8
รูปแบบและวิธีการศึกษา	9
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายต่างประเทศและไทย	10
ระบบกล่าวหา (Accusatory System)	10
ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)	11
ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนของกฎหมายไทย	12
บทที่ 3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาระบบไต่สวน คดีเลือกตั้งท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545	23
ประเภทคดีซึ่งอยู่ในอำนาจศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค	30
ประเภทคดีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคไม่รับวินิจฉัย	30
กระบวนการและขั้นตอนการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น	31
ชั้นตรวจพยานหลักฐาน	33
ชั้นพิจารณา	36
ชั้นมีคำสั่งวินิจฉัยคดี	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำระบบไต่สวน ของคดีเลือกตั้งท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545.....	42
ปัญหาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการ การเลือกตั้งเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น.....	42
ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียังเป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่รวดเร็วเท่าที่ควร ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย.....	47
ปัญหาเกี่ยวกับการไต่สวนพยานในระบบไต่สวน ศาลไม่ได้มีการยึดสำนวน การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นสำคัญ.....	53
การตรวจพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา เป็นกระบวนการสำคัญ.....	55
ปัญหาเรื่องการพิจารณาไต่สวนยังใกล้เคียงระบบกล่าวหา.....	56
ปัญหาเรื่องคำพิพากษาคดีอาญาหรือคดีแพ่งขัดแย้ง แตกต่างไปจากคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น.....	56
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	59
บทสรุป.....	59
ข้อเสนอแนะ.....	61
บรรณานุกรม.....	65
ประวัติผู้ศึกษา.....	68

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตในการเลือกตั้งของนักการเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศและระดับท้องถิ่นมีการทุจริตในรูปแบบต่าง ๆ มาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนับได้ว่าเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย ที่รอการแก้ไขให้ประสบความสำเร็จ แต่ความพยายามดังกล่าวไม่เคยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะกฎหมายไม่สามารถดำเนินการลงโทษนักการเมืองผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีล่าช้า ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ทำให้พยานถูกคุกคาม ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่ออันตรายและความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เช่นนี้ ทำให้เห็นได้ชัดว่า กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปไม่สามารถลงโทษนักการเมืองผู้กระทำความผิดได้ ประกอบกับการแข่งขันความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทำให้รูปแบบการทุจริตเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เครือข่ายสลับซับซ้อน ซึ่งทำให้เกิดการทุจริตเชิงนโยบาย ก่อให้เกิดกระแสสังคมเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบการเมือง การปกครองของประเทศ เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองรูปแบบใหม่ การเลือกตั้งต้องปราศจากการทุจริต ขาวสะอาดไม่มีการซื้อเสียงทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น คาดหวังว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตยว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ใช้สิทธิเลือกตั้งของตนโดยชอบ เลือกผู้แทนตามเจตนารมณ์ของตนให้เข้ามาทำหน้าที่แทนตน โดยไม่มีการซื้อเสียงขายเสียง อันเป็นสาเหตุที่ต้องจัดตั้งศาลพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับนักการเมือง ได้แก่ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ คดีร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้มาโดยมิชอบตกเป็นของแผ่นดิน และคดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกระทำความผิดเสียเอง อันเป็นเหตุให้นักการเมืองระดับประเทศต่างระมัดระวังการกระทำของตนมากขึ้นเป็นพิเศษ แต่การทุจริตกลับหาได้ลดลงไม่ และยังไปก่อให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพราะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะใช้บังคับแก่

นักการเมืองท้องถิ่น คงใช้กระบวนการยุติธรรมหลักตามปกติ ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลบังคับใช้ จึงได้มีการคิดที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตในท้องถิ่น อันเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยให้มีความชัดเจนและครอบคลุมดังเช่นระดับประเทศ จนกระทั่งวันที่ 11 ตุลาคม 2545 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติดังกล่าวมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และให้อำนาจคณะกรรมการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ แต่มีปัญหาเกิดความล่าช้า ไม่มีมาตรการบังคับอย่างจริงจัง ไม่ก่อให้เกิดความเกรงกลัว ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นผลบังคับโดยคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข และได้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีผลใช้บังคับ จึงได้มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้อำนาจในการวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตระดับท้องถิ่น โดยนำระบบไต่สวนมาใช้บังคับ เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมาตรา 239 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย และมาตรา 239 วรรคสี่ ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ต่อมาเมื่อมีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคสอง กำหนดว่าการยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ ดังนั้นคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น จึงอยู่ในอำนาจศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค แม้ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สิ้นสุดลงชั่วคราวตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ และฉบับที่ 5/2557 เรื่อง การสิ้นสุดชั่วคราวของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ตาม แต่หลังจากนั้นคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่

11/2557 เรื่อง การสิ้นสุดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้ยกเลิกการประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 5/2557 และให้ใช้ข้อความนี้ ข้อ 5 องค์การอิสระและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงมีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ต่อไป โดยให้อำนาจไว้ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 68 วรรคหนึ่ง และวรรคสองให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคจึงมีอำนาจรับคดีเลือกตั้งท้องถิ่นไว้พิจารณาตามประกาศรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 51/2557 เรื่อง การพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

ดังนั้น จะเห็นได้ชัดว่า ในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นมูลฐานของประชาชนตามครรลองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการพิจารณาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไปทำหน้าที่แทนตน เพื่อมีส่วนร่วมในสิทธิประโยชน์ของประชาชนซึ่งเป็นกระบวนการทางนิติบัญญัติ รวมทั้งการเข้าไปทำหน้าที่รัฐบาลบริหารประเทศให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน¹ การเลือกตั้งดังกล่าวจึงเป็นการเปรียบเสมือนกระบวนการกลั่นกรองบุคคล โดยประชาชนให้ไปทำหน้าที่แทนตน คุณภาพหรือความสำเร็จของการเลือกตั้งย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้งให้ใครเป็นตัวแทนนั้นหมายความว่า การเลือกตั้งจะมีความหมายตามครรลองของประชาธิปไตยก็ต่อเมื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง โดยมีสำนึกหรือเหตุผลในเชิงทางการเมือง กล่าวคือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งต้องเกิดจากการตระหนักในคุณค่า และเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งเกิดจากความรู้สึกว่าตนเองมีสิทธิทางการเมืองเพื่อผลักดันให้ผู้ที่ตนพอใจได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ หรือเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลในนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น เหตุผลหรือสำนึกในเชิงการเมืองจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเลือกตั้งที่มีความหมายตามนัยของประชาธิปไตยหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องมีสภาที่มีฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน ทำหน้าที่หลักในการปกครองประเทศโดยสภาดังกล่าวจะต้องมาจาก

¹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, รายงานการวิจัยเรื่องคณะกรรมการการเลือกตั้ง, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539), น.12.

² กระมล ทองธรรมชาติ, การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล, (กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์เพลส, 2531), น.4,5

การเลือกตั้งของประชาชนการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการสรรหาตัวผู้ปกครองประการหนึ่งที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตยนับว่าการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานอันมิอาจขาดเสียได้ ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น การเลือกตั้งมีผลทำให้อำนาจอธิปไตยมีความชอบธรรม อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งในรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งการปกครองแบบมีผู้แทน การเลือกตั้งจึงมีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่ง การเลือกตั้งในรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยจึงต้องตกอยู่ภายใต้หลักการสำคัญ ๆ อันแตกต่างกันไปจากการเลือกตั้งในรัฐรูปแบบอื่น เช่น จะต้องเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรีระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ใช้สิทธิ “เลือกสรร” ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตนเห็นว่ามีความคิดทางการเมืองคล้ายคลึงกับตนหรือมีนโยบายที่สามารถช่วยแก้ปัญหาของตนและของประเทศได้ ต้องเปิดโอกาสให้มีการแสดงความเห็นเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถแสดงเจตจำนงทางการเมืองของตนได้ ในแง่ของผู้เลือกตั้งรัฐต้องกำหนดให้

การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการใช้สิทธิอย่างทั่วถึงในประชาชนทุกกลุ่ม ไม่เลือกศาสนา ฐานะันคร เพศ ภาษา ถิ่นกำเนิด อาชีพ หรือความเชื่อทางการเมือง การใช้สิทธิต้องเป็นไปอย่างเสมอภาค ซึ่งหมายความว่าผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งต้องมีคะแนนเสียงเท่ากัน ไม่ใช่กำหนดให้ผู้มีรายได้สูง ผู้เสียภาษีให้รัฐมาก หรือผู้มีการศึกษามีคะแนนเสียงมากกว่าบุคคลอื่นรัฐต้องประกันให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างเสรี กล่าวคือต้องไม่ยอมให้มีการใช้อิทธิพลข่มขู่ บังคับขู่เข็ญ โดยผิดกฎหมาย นอกจากนี้แล้วการใช้สิทธิเลือกตั้งในรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยจะต้องเป็นไปโดยลับ ซึ่งหมายความว่า การตัดสินใจของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องไม่สามารถถูกตรวจสอบได้โดยบุคคลอื่น หลักการใช้สิทธิเลือกตั้งที่ต้องเป็นไปโดยลับนี้ ย่อมมีผลเป็นการสนับสนุนหลักการการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรีด้วย³

ความหมายของการเลือกตั้ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การเลือกตั้ง” หมายถึง การเลือกบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนตนในกรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร.ชยุต แสงอุทัย ได้อธิบายความหมายของการเลือกตั้งไว้ว่าความถึงกรณีที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งจากบุคคลหลาย ๆ คน หรือเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับการเลือกตั้ง บัญชีหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลายบัญชีเพื่อให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่งการเลือกตั้ง (Election) หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็น

³ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย,วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, ปีที่ 1 ฉบับที่ 3, (กันยายน – ธันวาคม 2542), น. 95,6

เจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในทางนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน⁴ การที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเพราะประชาชนเชื่อว่าผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะทำตามอุดมการณ์ที่ประกาศเป็นแนวทางในการทำนโยบายไปปฏิบัติและบริหารประเทศ เท่ากับว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของตนให้ผู้แทนเลือกและให้ความชอบธรรมแก่ผู้แทนเลือกในอันที่จะใช้อำนาจทางปกครองตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นกระบวนการเลือกตั้งยังเป็นกลไกที่สำคัญที่สร้างความชอบธรรมแก่ผู้มาใช้ อำนาจอธิปไตยของประเทศเพราะการเลือกตั้งในแต่ละประเทศจะมีกฎเกณฑ์กติกาและธรรมเนียมปฏิบัติที่ใช้บังคับ การเลือกตั้งที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินใจของผู้เลือกตั้ง โดยฝ่ายที่ชนะจะได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้ทำการใช้อำนาจและการปกครองในช่วงเวลาตามที่กำหนด ฝ่ายแพ้ก็หาทางเอาชนะในคราวต่อไปตามวิถีทางที่กฎเกณฑ์ และกติกา กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้จะช่วยให้การสืบต่ออำนาจทางการเมืองและการปกครองประเทศ เป็นไปโดยสันติวิธีไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร เป็นกลไกในการสับเปลี่ยนอำนาจ ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง และในขณะที่เดียวกันการมีการเลือกตั้งก็จะทำให้รัฐบาลต้องตระหนักอยู่เสมอว่าจะต้องทำหน้าที่บริหารประเทศอย่างดีที่สุดเพราะประชาชนที่เลือกเข้ามาจะคอยจับตามองดูการกระทำของตน และจะเป็นผู้ตัดสินใจอนาคตทางการเมืองว่าจะเลือกตนกลับมาทำงานอีกหรือไม่ ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและสนองความต้องการของตนเอง โดยการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอุดมการณ์หรือพรรคการเมืองที่มีนโยบายก้าวหน้าตามแนวทางสังคมประชาธิปไตยหรือเสรีนิยมประชาธิปไตย

แต่จากการศึกษาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งดังกล่าวยังมีสภาพปัญหาหลายประการ

⁴ กระทบ ทองธรรมชาติและคณะ, การก่อตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของอินเดียและฟิลิปปินส์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทย, โครงการวิจัยจุฬาลงกรณ์ ประเภททุนอุดหนุนการวิจัยจากสภาการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2541, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น.1-7

ประการแรก คือ เนื่องจากมีการเริ่มคดีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคโดยใช้ระบบไต่สวนพยาน ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 4 ซึ่งกำหนดไว้ว่า วิธีพิจารณาให้ใช้ระบบไต่สวนพยานและเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในระเบียบนี้ แต่ระบบไต่สวนเป็นเรื่องใหม่สำหรับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเพราะความไม่เข้าใจในระบบไต่สวน ทุกฝ่ายยังคงยึดติดกับระบบในคดีปกติทั่ว ๆ ไป กล่าวคือคดีอาญาใช้ระบบกล่าวหา การรับฟังพยานหลักฐานจึงต้องโดยปราศจากความสงสัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง คดีแพ่งใช้ระบบการรับฟังพยานหลักฐานโดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งแตกต่างจากคดีเลือกตั้งท้องถิ่นที่ใช้ระบบไต่สวน จึงอาศัยกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประการที่สอง คือ การตรวจพยานหลักฐานมิได้กระทำโดยเคร่งครัด ผู้พิพากษายังไม่ได้รับการอบรมฝึกฝนเป็นการเฉพาะด้าน ไม่เข้าใจในระบบไต่สวนอย่างแท้จริง ทำให้มีการปล่อยปละละเลยให้ผู้คัดค้านนำพยานเข้ามาไต่สวนโดยอิสระ โดยยึดถือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เฉกเช่นคดีอาญาทั่วไป

ประการที่สาม คือ การพิจารณาไต่สวนคดียังใกล้เคียงระบบกล่าวหา โดยการซักถามพยานยังคงเป็นแบบระบบกล่าวหา โดยศาลไม่ได้สอบถามพยาน แต่กลับปล่อยให้คู่ความซักถามพยาน ถามค้าน และถามติง นอกจากนี้ ศาลยังใช้อำนาจในเชิงรุกตามระบบไต่สวนน้อยมาก ทำให้บทบาทศาลไม่ได้เป็นไปตามหลักการสำคัญของระบบไต่สวนที่ต้องการให้ศาลเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริง

ประการสุดท้าย คือ กรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค มีคำสั่งเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว โดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ (ใบแดง) หรือให้เลือกตั้งใหม่ โดยไม่เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบเหลือง) หลังจากนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งฟ้องผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือทางแพ่งให้รับผิดตามกฎหมายต่อไป ปรากฏว่า คดีอาญาหรือคดีแพ่งดังกล่าวต่างมิได้ยึดถือผลในคำสั่งคดีเลือกตั้ง เนื่องจากมิได้มีกฎหมายบัญญัติให้คดีอาญาหรือคดีแพ่งถือข้อเท็จจริงตามคดีเลือกตั้ง อีกทั้งระบบการพิจารณายังแตกต่างกัน ย่อมทำให้มีโอกาสเกิดคำพิพากษาที่ขัดกันได้

ด้วยเหตุจากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น การศึกษาฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเกี่ยวกับวิธีพิจารณาระบบไต่สวนของคดีเลือกตั้งท้องถิ่น และศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

2. กรอบความคิดทางทฤษฎี

ระบบไต่สวนมีหลักการที่สำคัญคือ หลักการแสวงหาพยานหลักฐาน ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาศาล เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้ ความครบถ้วน และมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีได้เอง โดยไม่ถูกจำกัดเฉพาะพยานที่คู่ความเสนอต่อศาลเท่านั้นกับหลักการถามพยาน โดยหลักแล้วศาลต้องเป็นผู้ซักถามพยานเอง โดยคู่ความเป็นผู้ให้ความร่วมมือในการซักถาม แต่อย่างไรก็ดี คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อศาลเห็นว่ามีความจำเป็นและอนุญาตให้ซักถามได้ และจะใช้คำถามนำก็ได้ กรณีศาลอนุญาตให้ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซักถาม การซักถามของคู่ความดังกล่าวไม่ใช่เป็นการถามค้านหรือถามดิง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากเป็นการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวน เช่นนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสาม และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ข้อ 4 ซึ่งกำหนดไว้ว่าวิธีพิจารณาให้ใช้ระบบไต่สวนพยานและเป็นไปโดยรวดเร็ว ดังนั้น ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งท้องถิ่นนั้นให้นาระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนมาใช้บังคับ ซึ่งข้อดีของระบบไต่สวนคือ คดีมีความรวดเร็วและคู่ความไม่เอาเปรียบกัน

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายต่างประเทศ
- 3.2 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายไทย
- 3.3 เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของไทย
- 3.4 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและหาแนวทางที่เหมาะสมมาใช้ในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค
- 3.5 เพื่อให้คู่ความและประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นมากขึ้น อันเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4. สมมติฐานของการศึกษา

จากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาระบบไต่สวนของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ที่มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ พบว่ายังไม่มีความไม่เข้าใจและชัดเจนเพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น การพิจารณายังเป็นระบบที่ใกล้เคียงระบบกล่าวหา หาใช่ระบบไต่สวนอย่างแท้จริง การตรวจพยานหลักฐาน การไม่เข้าใจระบบไต่สวนของทุกฝ่าย จึงควรจัดให้มีการแก้ไขโดยการจัดให้มีหลักสูตรการอบรมสร้างความเข้าใจในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นที่แพร่หลาย จัดทำคู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ โดยจัดประชุมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นศาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง และทนายความ ก่อให้เกิดผลดีในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายต่างประเทศ
- 5.2 ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายไทย
- 5.3 ทำให้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของไทย
- 5.4 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับระบบไต่สวนในคดีเลือกตั้งท้องถิ่นของศาล
- 5.5 เพื่อเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบไต่สวนที่เหมาะสมมาใช้ในศาล และทำให้คู่ความมีความรู้เกี่ยวกับระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นมากขึ้น อันเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย

6. ขอบเขตการศึกษา

ดำเนินการศึกษากระบวนการพิจารณาคดี โดยการแยกแยะปัญหาต่าง ๆ ของระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งในส่วนศาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ผู้ร้อง) และผู้ถูกกล่าวหา (ผู้คัดค้าน) รวมถึงศึกษาแนวทางคำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค 4 เกี่ยวกับคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในเรื่องขอให้เลือกตั้งใหม่และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

7. รูปแบบและวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในระบบไต่สวนตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 นี้เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากวิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ คำพิพากษา คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 4 ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนของกฎหมายต่างประเทศและไทย

ระบบกฎหมายที่สำคัญของโลก โดยเฉพาะประเทศเสรีประชาธิปไตย มีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ทั้ง 2 ระบบกฎหมายมีวิธีพิจารณาคดีอาญาที่แตกต่างกันไป ระบบคอมมอนลอว์ใช้ระบบกล่าวหา (accusatory system) ส่วนระบบซีวิลลอว์ใช้ระบบไต่สวน (inquisitorial system)

1. ระบบกล่าวหา (Accusatory System)

ระบบกล่าวหา เป็นวิธีพิจารณาคดีอาญาของประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งก่อกำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษ แล้วต่อมาถูกนำไปใช้ในประเทศอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ปัจจุบันนอกจากที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษแล้ว วิธีพิจารณาคดีอาญาระบบนี้ยังใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มาเลเซีย และสิงคโปร์

ระบบกล่าวหา ถือกันว่าเป็นวิธีการที่พัฒนาขึ้นมาใช้แทนการแก้แค้นกันเป็นส่วนตัว โดยให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้เองในฐานะเป็นผู้กล่าวหา ต่อมาได้ขยายไปถึงญาติผู้เสียหายด้วย ผู้ตัดสินคดีไม่มีอำนาจกล่าวหากระเด็นแห่งคดี หรือนำสืบพยานเรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจของผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา ศาลจะเป็นคนกลางพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และด้วยวาจา

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาแบบนี้เป็นระบบการค้นหาความจริงที่แก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีในระบบไต่สวน เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถูกไต่สวนให้มากขึ้น โดยแยกภารกิจการตรวจสอบความจริงเป็น 2 ขั้นตอน คือ ในชั้นเจ้าพนักงาน และในชั้นพนักงานอัยการ ซึ่งหากตรวจสอบแล้วพบว่ามีกระทำความผิดจริง พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องเพื่อให้ศาลตรวจสอบความจริงต่อไปอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งทำให้ศาลเหลือภารกิจแต่เพียงการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงยกฐานะผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” (Subject) มีสิทธิต่าง ๆ ที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

หรือได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาจากศาลว่า เป็นผู้กระทำความผิด ทั้งนี้การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลเป็นไปตาม “หลักการตรวจสอบ”

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา แบ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ศาล ผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหา ศาลจะทำหน้าที่เป็นกลางและชี้ขาดจึงต้องวางเฉย (Passive) ผู้ถูกกล่าวหาทำหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่า ตนมิได้กระทำความผิด ซึ่งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาต่างหาพยานหลักฐานของตนมาสนับสนุนฝ่ายตน นอกจากนี้ ศาลยังมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐาน คอยควบคุมให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยานโดยเคร่งครัด มีบทตัดพยานที่เด็ดขาดเพื่อมิให้พยานที่ต้องห้ามเข้าสู่สำนวน และมีให้มีการเอาเปรียบกันและกันในการต่อสู้คดี อีกทั้งมีหลักเกณฑ์ค้นหาความจริง โดยการถามค้าน (Cross Examination) เนื่องจากศาลไม่มีอำนาจที่จะแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง จึงเป็นหน้าที่ของคู่ความทั้งสองฝ่ายที่ต้องระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

จะเห็นได้ว่า ระบบกล่าวหาเป็นระบบที่แยกอำนาจหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาออกจากกัน เพื่อป้องกันการมีอคติของศาล และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ร่วมในการค้นหาความจริงและให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาที่จะต่อสู้คดีได้เต็มที่ ดังนั้น ในบางคดีศาลอาจพิพากษายกฟ้องทั้งที่ปรากฏว่า จำเลยกระทำความผิด แต่เนื่องจากพยานหลักฐานโจทก์มีข้อน่าสงสัย ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวน เป็นระบบที่พัฒนาต่อจากการแก้แค้นเป็นส่วนตัว โดยยกเลิกวิธีการให้ผู้เสียหายเป็นผู้กล่าวหาเอง และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่กระทำการแทน ศาลเปลี่ยนสถานะจากการเป็นคนกลางมาเป็นผู้มีอำนาจไต่สวน สืบสวนพยานและควบคุมการไต่สวนเอง ดังนั้น การพิจารณาคดีระบบไต่สวนมิใช่เป็นการต่อสู้ระหว่างผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา แต่เป็นการต่อสู้ระหว่างรัฐกับจำเลย เป็นการพิจารณาคดีได้ทำโดยเปิดเผย และพิจารณาด้วยเอกสารมากกว่าการเบิกความ

ระบบไต่สวน เป็นวิธีพิจารณาคดีอาญาของประเทศในภาคพื้นยุโรป ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันเป็นระบบการพิจารณาของประเทศที่ใช้ซีวิลลอว์ ซึ่งให้ศาลเข้าไปมีส่วนในการไต่สวนหาความจริงในการพิจารณาคดีอาญาด้วย ระบบนี้มีที่มาจากการชำระความของพระในศาสนาโรมันคาทอลิก ซึ่งพิจารณาคดีที่มีผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายศาสนาด้วยวิธีการซักฟอก

โดยคณะกรรมการผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีจึงมีเพียง 2 ฝ่าย คือ ผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวน ไม่จำเป็นต้องมีคนกลาง ผู้ไต่สวนเป็นผู้ซักถามพยานและค้นหาความจริงด้วยตนเอง สันตะปาปามีอำนาจเหนือกษัตริย์ต่าง ๆ ในยุโรป จึงทำให้วิธีพิจารณาระบบนี้แพร่หลายไปในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปด้วย

ระบบไต่สวน ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงมาก ในคดีอาญาบางกรณีศาลเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ในชั้นสอบสวน การดำเนินคดีในศาลไม่ว่าจะเป็นการสืบพยาน ซักถามพยาน ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการเองโดยตลอด ผู้อื่นจะถามพยานต้องได้รับอนุญาตจากศาล ระบบไต่สวนจึงมุ่งจะค้นหาความจริงเป็นสำคัญ และเพื่อให้ศาลทำงานได้คล่องตัว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการพิจารณาคดีและสืบพยานจึงไม่ค่อยจะเข้มงวดกวดขันอย่างในระบบกล่าวหา

ดังนั้น ระบบไต่สวนจึงไม่ได้เน้นเรื่องความเท่าเทียมกันของกลุ่มความอย่างในระบบกล่าวหา การพิจารณาคดีอาญาอาจทำลับหลังจำเลยได้ ทนายความในคดีอาญาจึงไม่มีบทบาทในการซักถามอย่างในระบบกล่าวหา

3. ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนของกฎหมายไทย

เมื่อพิจารณาถึงวิวัฒนาการของวิธีพิจารณาในคดีอาญาของประเทศไทยพบว่า มีทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนผสมผสานกัน ในครั้งโบราณก็มีวิธีชำระคดีในศาลไทยในอดีตดังกล่าวมาแล้ว ตัวอย่างของการใช้ระบบการกล่าวหาในศาลไทยก่อนการปฏิรูปกฎหมายสมัยรัชกาลที่ 5 โดยแบ่งองค์ประกอบในศาลเป็น 4 ฝ่าย คือ จำศาล ลูกขุน ตุลาการ และผู้ปรับบท ผู้เสียหายมีหน้าที่ฟ้องและให้ถ้อยคำแก่จำศาล ซึ่งจำศาลจะจดถ้อยคำเสนอต่อลูกขุน ซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ลูกขุนจะพิจารณาว่าคำฟ้องชอบหรือไม่ หากเห็นว่าชอบก็จะประทับฟ้องแล้วส่งให้กระทรวงเจ้าของเรื่องพิจารณา เนื่องจากในแต่ละกระทรวงจะมีศาลของตนเอง และมายกเลิกเมื่อมีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมโดยรวมศาลในสังกัดกระทรวงต่าง ๆ มารวมไว้ในกระทรวงยุติธรรมเพียงแห่งเดียวในสมัยรัชกาลที่ 5 ตุลาการศาลในสังกัดกระทรวงต่าง ๆ จะพิจารณาคดีโดยเรียกโจทก์จำเลยมาให้การที่ศาลและคุมตัวจำเลยไว้ทำการสืบพยาน เมื่อสืบพยานเสร็จก็จะส่งกลับไปให้ลูกขุนชี้ขาดข้อเท็จจริงว่าผิดหรือไม่ หากลูกขุนวินิจฉัยว่าผิดก็จะส่งไปให้ผู้ปรับบท ซึ่งจะปรับบทว่าจำเลยผิดกฎหมายอะไร มีโทษอย่างไร

ส่วนระบบไต่สวนในศาลไทยก่อนการปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็คือ ตุลาการจะทำการสืบพยานเอง จึงเป็นการต่อสู้คดีระหว่างรัฐกับจำเลย คือ ตุลาการเหมือนระบบไต่สวนของยุโรป ตุลาการมีอำนาจโบย กักขังคู่ความเพื่อค้นหาความจริงจากทั้งโจทก์จำเลย มีการทรมานจำเลย

ตามจารีตนครบาล เช่น บีบขมับ ตอกเล็บ จำชื่อคา เข็ม่น เอากะลาตบปากให้พูด ฯลฯ นอกจากนั้น ยังใช้วิธีการพิสูจน์ความจริงด้วยวิธีการโหดร้าย เช่น การให้ลี้วงตะกั่วกำลังเดือด สาบาน ลุยไฟ คำน้า ว่ายน้ำข้ามฟาก การเข็มน ฯลฯ ซึ่งคล้ายกับวิธีการทรมานของศาลระบบกล่าวหา และระบบ ไล่สวนของยุโรปสมัยโบราณกฎจารีตนครบาลได้ยกเลิกไป เมื่อมีการปฏิรูปกฎหมายและ กระบวนการยุติธรรมครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อตอบสนองเงื่อนไขของต่างประเทศที่มีสิทธิ สภานอกอาณาเขตเหนือประเทศไทยว่า ประเทศไทยจะต้องปรับปรุงกฎหมายระบบศาลและ กระบวนการยุติธรรม ซึ่งล้ำสมัยและใช้วิธีรุนแรงดังกล่าวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเสียก่อน จึงจะยอมยกเลิกสิทธิสภานอกอาณาเขตเหนือประเทศไทยให้ในที่สุด

3.1 ระบบกล่าวหาและระบบไล่สวนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย

ประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมครั้งใหญ่ในสมัย รัชกาลที่ 5 โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

3.1.1 ระยะเริ่มแรก เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุง กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ในระยะแรกได้จัดส่งนักเรียนไทยไปศึกษากฎหมายที่ประเทศ อังกฤษหลายคน เพราะอังกฤษเป็นประเทศที่มีการปกครอง โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่นเดียวกับประเทศไทยและเป็นประเทศที่กำลังล่าอาณานิคมในเอเชีย การส่งนักเรียนไทยไปศึกษา ที่อังกฤษถือว่าการสร้างสัมพันธไมตรีกับอังกฤษไปในตัวด้วย นับเป็นการดำเนินการทางการ ทูตและนำความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ชาญฉลาดยิ่งขององค์พระประมุขของประเทศไทย ทำให้ ประเทศไทยได้รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจในขณะนั้นมาได้อันเป็น ประวัติศาสตร์ที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง การที่นักเรียนไทยไปศึกษากฎหมายที่อังกฤษย่อมได้รับ แนวความคิดของหลักกฎหมายคอมมอนลอว์และระบบกล่าวหาของอังกฤษมาเต็มรูป ดังนั้น เมื่อปรับปรุงกฎหมายและระบบการดำเนินคดีในประเทศไทย ก็ได้นำแนวความคิดของอังกฤษ มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย เช่น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแรกของประเทศไทย พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 ก็เป็นกฎหมายลักษณะพยานของ อังกฤษ นอกจากนั้น ระบบศาลที่ได้ปรับปรุงเมื่อมีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมแล้ว พระธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 ก็เป็นหลักการของอังกฤษ เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และการดำเนินคดีระบบกล่าวหาของอังกฤษ จึงได้เข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยมาตั้งแต่ต้น และได้ฝังรากลึกในระบบอังกฤษและกระบวนการ ยุติธรรมมาเป็นเวลานาน แม้ต่อมาจะได้มีการยกร่างประมวลกฎหมายอีกหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามแบบอย่าง

ของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) แต่อิทธิพลกฎหมายของอังกฤษก็ยังปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ด้วย

3.1.2 ระยะที่สอง การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ติดตามมาก็คือการจัดขักร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยประเทศไทยได้จ้างนักกฎหมายต่างประเทศมาดำเนินการให้ ซึ่งมีทั้งนักกฎหมายจากกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหา และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบไต่สวน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากทั้งสองประเทศกำลังใช้อิทธิพลทุกประการที่จะเอาประเทศไทยเป็นอาณานิคมของตนให้ได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยจึงได้ผสมผสานกันทั้งระบบกล่าวหาของอังกฤษกับระบบไต่สวนของฝรั่งเศส อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาโครงสร้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายลักษณะพยาน และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทยโดยละเอียดแล้ว จะเห็นว่า มีแนวโน้มใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลัก เช่น การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย คู่ความ มีหน้าที่แสวงหาหลักฐานมาแสดงต่อหน้าศาลด้วยตนเองศาลจะไม่ทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานแต่จะวางตัวเป็นกลาง โดยเคร่งครัด คอยควบคุมการดำเนินคดีให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเข้มงวด หากฝ่ายใดกระทำผิดกฎเกณฑ์ของกฎหมาย อาจถือเป็นสาเหตุพิพากษาให้แพ้คดีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายลักษณะพยานไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอาจกล่าวได้ว่ามีที่มาจากกฎหมายอังกฤษโดยแท้

วิปฏิบัติระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การเลือกตั้งในฝรั่งเศสสมัยสาธารณรัฐที่ 5 เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยในระบอบสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศส ตัวแทนฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติจะถูกเลือก (ทางตรงหรือทางอ้อม) โดยประชาชนฝรั่งเศสหรือถูกแต่งตั้งโดยตัวแทนที่ถูกเลือกมาแล้ว ประชาชนยังมีโอกาสแสดงความคิดเห็นผ่านการลงประชามติอีกด้วย การเลือกตั้งมี 2 ประเภทคือ ประมุขแห่งรัฐและรัฐสภา

ประมุขแห่งรัฐ หรือ ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ ได้รับเลือกตั้งโดยตรงวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี อยู่ได้ไม่เกิน 2 วาระรัฐสภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

กฎหมายการเลือกตั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสวิวัฒนาการภายใต้แนวคิดของหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้มีสิทธิอย่างแท้จริง ที่ถือเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

กฎหมายเลือกตั้งของฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. วิธีการเลือกตั้ง

ก่อนปี ค.ศ. 1958 สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้ระบบจัดการเลือกตั้งเป็นระบบสัดส่วน แต่พบปัญหาสำคัญ คือ ได้คะแนนเสียงผู้แทนก้ำกึ่งกัน ไม่ได้คะแนนเสียงมากในการปกครอง ต่อมา จึงใช้ระบบที่เรียกว่าคลาสสิก คือระบบเสียงข้างมาก ใครได้คะแนนเสียงข้างมากก็ได้เป็นผู้แทน ระบบเสียงข้างมากใช้กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนจังหวัด ซึ่งหมายความรวมถึง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นด้วย แต่หากเป็นการเลือกตั้งในท้องถิ่นเล็ก (คอมมูนและแคว้น) จะใช้ระบบผสม

ระบบผสม คือ ระบบเสียงข้างมากผสมระบบสัดส่วน เช่น ในการเลือกตั้งท้องถิ่น (คอมมูน) ผู้สมัครมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครของตนว่ามีกี่คน หากผลการเลือกตั้งปรากฏว่าบัญชีรายชื่อของผู้สมัครทีมใดได้เสียงข้างมาก ก็จะเป็นผู้มีสิทธิได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล 50 เปอร์เซ็นต์ อีก 50 เปอร์เซ็นต์แบ่งเป็นสัดส่วน ระบบนี้ทีมที่ได้ที่ 1 จะได้หลักประกันว่าจะได้คะแนนเสียงเกินครึ่ง แต่การจะได้ทั้งหมดต้องอาศัยทีมอื่นด้วยในทางกลับกันทีมที่ได้คะแนนเสียงข้างน้อยก็ต้องเป็นฝ่ายค้าน แต่อย่างไรก็ดี ในระบบนี้มีปัญหาเนื่องจากการส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครต้องเคารพหลักเรื่องสิทธิของชายและหญิง ที่จะต้องมีรายชื่อชายหญิงสลับเรียงกันหรือเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน มิเช่นนั้นจะมีโทษปรับเป็นเงิน เกิดการต่อต้านระบบนำไปสู่การปฏิรูปการเลือกตั้ง

กรณีตัวอย่างพรรคฝ่ายขวาส่งผู้สมัครหญิงไม่ครบตามสัดส่วน จึงถูกปรับเป็นเงินตามกำหนด ต่อมาฝ่ายขวาจัดต่อต้านระบบ เนื่องจากอาจได้คะแนนเสียงเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ โอกาสได้รับชัยชนะเป็นการยาก จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการปฏิรูปการเลือกตั้งเพื่อให้ได้คะแนนเสียงข้างมาก

2. การเงิน

การเลือกตั้งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินในการรณรงค์หาเสียง จึงต้องจัดระบบการสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งอาจเป็นเงินสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชน ระบบกฎหมายมุ่งเน้นการสนับสนุนเงินจากภาครัฐมากกว่าจากภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคมิเช่นนั้นจะเกิดการโน้มน้ำหนักใจ หรือลอบบีทางการเงิน ตลอดจนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้พรรคการเมืองรับเงินสภปรกผิดกฎหมายมาใช้ในการเลือกตั้ง การจัดระบบการเงินดังกล่าวแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เนื้อหา และการทำบัญชี

2.1 เนื้อหา

ในส่วนนี้ดูเรื่องรายรับรายจ่าย การใช้จ่ายในการเลือกตั้งจะมีเพดานในการใช้จ่ายเงินห้ามใช้เกินที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น เลือกตั้งประธานาธิบดี ผู้สมัครรับเลือกตั้งรอบแรกห้ามใช้เงินเกินกว่า 16 ล้านดอลลาร์ รอบสองห้ามใช้เกินกว่า 21 ล้านดอลลาร์ จำนวนเงินดังกล่าวเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาแล้ว ถือว่าน้อยมาก การให้เงินสนับสนุนในตอนแรกผู้สมัครจะต้องออกเงินส่วนตัวไปก่อนแล้วเบิกเงินคืนในภายหลัง ซึ่งผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงต่ำกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ จะไม่สามารถเบิกเงินคืนได้หลักเกณฑ์ควบคุมรายรับของพรรคการเมืองจำต้องกำหนดไว้โดยเคร่งครัดเอาไว้ว่า ห้ามไม่ให้นิติบุคคล บริษัท ห้าง ร้าน ให้การสนับสนุนแก่ผู้สมัครไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น จ่ายเงินโฆษณา บริจาคห้องประชุม เพื่อเพื่อสถานที่ในการหาเสียง เป็นต้น กรณีนี้ใช้กับการเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การให้การสนับสนุนเงินโดยตรงดูไม่ยากแต่จะยากในส่วนให้การสนับสนุนเพื่อประโยชน์ทางอ้อม เช่น ประธานาธิบดีที่ยังอยู่ในวาระดำรงตำแหน่งประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งอีกหนึ่งสมัยต่อจะเดินทางไปต่างเมืองนามของประธานาธิบดี หรือไปเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง ต้องจัดทำบัญชีการเงินที่ใช้เดินทางให้ชัดเจน เคยมีตัวอย่างเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2012 ประธานาธิบดี คือ นายนิโคลัส ซาร์โคซี หัวหน้าพรรค UMP (พรรคสหภาพเพื่อการเคลื่อนไหวของปวงชน) ถูกกล่าวหาว่าขณะดำรงตำแหน่งได้เดินทางไปสถานที่แห่งหนึ่งในลักษณะเป็นการหาเสียงเลือกตั้งแต่ไม่ทำบัญชีการเงินการเดินทาง จึงถูกศาลพิพากษาลงโทษหลักเกณฑ์ห้ามนิติบุคคลให้เงินสนับสนุนในการเลือกตั้งคงมิได้ เฉพาะพรรคการเมืองให้เงินสนับสนุนผู้สมัครในพรรคของตนเอง ส่วนบุคคลธรรมดาไม่มีข้อห้ามในการให้เงินสนับสนุนแก่ผู้สมัคร แต่ถูกจำกัดจำนวนได้ไม่เกิน 4,600 ยูโร

2.2 การจัดทำบัญชี

ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้านการเงินให้ทำบัญชี เพื่อให้สอดคล้องตามกฎหมายเลือกตั้ง เหตุที่ต้องแต่งตั้งบุคคลอื่นเนื่องจากผู้สมัครมีหน้าที่ดำเนินการหาเสียงจึงไม่สมควรเป็นผู้จัดทำบัญชีด้านการเงินที่ใช้ในการเลือกตั้ง

หน้าที่ของผู้ควบคุมดูแลการเงิน จะต้องทำบัญชีขึ้นและบัญชีที่จัดทำต้องระบุที่มาของเงินไว้ด้วยว่าได้รับเงินมาจากผู้ใด กรณีได้รับเงินโดยทางอ้อม เช่น การให้ยืมใช้สถานที่ ห้องประชุมฟรี ก็จะต้องพิจารณาตรวจสอบว่า จะต้องจ่ายเงินเป็นค่าใช้ประโยชน์จากห้องประชุมนั้นตามความเป็นจริง ซึ่งถือว่าจำนวนเงินดังกล่าวคือรายรับที่ได้รับมาฟรี ๆ นอกจากนี้ เมื่อการเลือกตั้งจบลงแล้วบัญชีที่ถูกจัดทำขึ้นจำเป็นต้องได้รับการรับรองจากผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ ผู้จัดทำบัญชีจึงต้องส่งบัญชีที่จัดทำเพื่อให้มีการตรวจสอบต่อไป

การลงโทษในการใช้เงินเกินกำหนดแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ปรับเป็นเงิน, เพิกถอนการเลือกตั้ง และตัดสิทธิทางการเมืองของผู้สมัคร

3. การหาเสียง

การหาเสียงเลือกตั้งต้องดำเนินการด้วยถูกต้อง สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม ต้องพิจารณาว่ามีกฎหมายที่ไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งโดยหลักการแล้วการหาเสียงเพื่ออธิบายหลักการในการลงสมัครรับเลือกตั้งได้แต่ต้องไม่เกินกว่าความจำเป็น และต้องพิจารณาถึงความถูกต้องเป็นธรรม

ห้ามใช้ข้อได้เปรียบนอกเหนือไปจากนโยบายทางการเมือง กล่าวคือ จะต้องหลีกเลี่ยงข้อได้เปรียบเรื่องส่วนตัว และหากมีการทำละเมิดไม่ได้หมายความว่าจะถูกเพิกถอนการเลือกตั้งแต่อย่างใด เว้นแต่ การหาเสียงไปกระทบถึงความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งมีผลโดยตรงต่อผลการเลือกตั้ง

ตัวอย่าง การเลือกตั้งคอมมูนที่เมืองคานส์ มีผู้สมัครรายหนึ่งกล่าวหานายกฯ ดิดสุรา ข้อนี้ ศาลพิจารณาเห็นว่า เป็นการกระทบต่อผลของการเลือกตั้งโดยตรง ต้องเพิกถอนการเลือกตั้งของผู้สมัครดังกล่าวเพราะเป็นการกล่าวหาที่ยากเกินกว่าจะอธิบายเป็นอย่างอื่น และเป็นการกระทบต่อเรื่องส่วนตัว อีกทั้งเป็นข้อกล่าวหาที่เกิดขึ้นใกล้กับระยะเวลาที่จะมีการเลือกตั้ง ซึ่งเกินกว่าจะมีโอกาสต่อสู้ได้ ด้วยเหตุนี้จึงหลักข้อจำกัดในการหาเสียง เช่น ช่วงระยะ 6 เดือน ก่อนมีการเลือกตั้งห้ามผู้สมัครพรรคการเมืองทำโฆษณาไม่ว่าทางใด ป้ายหาเสียงให้มีไว้เฉพาะบริเวณที่กำหนด สามารถแจกใบปลิวแก่ผู้คนไปมาได้ การโฆษณาถึงผลงานของตนเองในช่วง 6 เดือนดังกล่าวก่อนการเลือกตั้งไม่สามารถกระทำได้

4. การกระทำต่าง ๆ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการจัดการเลือกตั้ง

การควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้งจะกล่าวถึงโทษที่จะใช้สำหรับผู้กระทำละเมิด และองค์กรผู้มีอำนาจควบคุม 3 แบบ คือการปกครอง การเงิน และการลงโทษทางอาญาเริ่มจากผู้สมัครต้องนำรายชื่อผู้สมัครไปแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ เช่น ถูกจำคุกมาก่อนหรือไม่ ถ้าไม่เคยถูกจำคุกมาก่อนก็มีสิทธิเลือกตั้งขั้นตอนต่อไปคือตรวจดูเรื่องการเงิน หลังการเลือกตั้งผ่านพ้นแล้ว 3 เดือน ผู้สมัครจะต้องจัดทำบัญชีการเงินไปให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำการตรวจสอบ ซึ่งจะตรวจสอบเรื่องรูปแบบของการจัดทำและการรับรองว่าถูกต้องหรือไม่ ในส่วนเนื้อหาคือตรวจเงินที่ได้รับ การใช้จ่าย และบัญชีว่าถูกต้องหรือไม่ ในขั้นตอนนี้จะมีความล่าช้าในการตรวจสอบซึ่งส่งผลต่อการรับเงินคืนค่าใช้จ่ายจากภาครัฐ

ส่วนของการลงโทษ คือ โทษปรับในกรณีใช้เงินเลือกตั้งเกินกำหนดจะต้องชำระค่าปรับแก่รัฐด้วยเงินส่วนตัวของผู้สมัคร เช่นกรณีซาโคซี ถูกปรับเป็นเงินสูงถึง 4 ล้านยูโร แต่กรณีนี้ปรากฏว่า พรรคการเมืองที่สังกัดเป็นผู้จ่ายค่าปรับแทน การลงโทษอื่น ๆ ของการใช้เงินเลือกตั้ง

เกินกำหนด ผู้สมัครอาจถูกลงโทษตัดสิทธิในการเลือกตั้งซึ่งจะมีผลเป็นการเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งไปในตัว และทำให้หมดสิทธิทางการเมืองนอกจากนี้ยังอาจถูกศาลลงโทษในทางอาญา เรื่องทุจริตการเลือกตั้งอีกก็เป็นได้

คดีเลือกตั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นพื้นฐานสำคัญในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ความเรียบร้อย ถูกต้องของการเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง คดีเลือกตั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส หมายถึง การเลือกตั้งท้องถิ่น การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภายุโรป การเลือกตั้งประธานาธิบดี และการออกเสียงประชามติ

การควบคุมการเลือกตั้งในยุโรปมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การควบคุมแบบดั้งเดิม เป็นการควบคุมโดยรัฐสภาจะเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2) การควบคุมโดยองค์กรตุลาการรัฐธรรมนูญ

3) การควบคุมแบบผสมซึ่งนิยมใช้ในประเทศสเปนและลาตินอเมริกา

เป็นการควบคุม โดยองค์กรการปกครอง ศาล และสภา

สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ได้ใช้รูปแบบใดอย่างเต็มตัว ระบบที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้ คือระบบศาลเข้ามาควบคุมหลายศาล

ในอดีตสมัยสาธารณรัฐที่ 3 การเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นจะถูกตรวจสอบโดยศาลปกครอง การเลือกตั้งรัฐสภาจะถูกตรวจสอบโดยสภา

ปีแอร์ นักกฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสปี 1925 กล่าวว่า การที่ให้สภามาควบคุมการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร เพราะเป็นการมอบอำนาจให้สภาที่จะต้องรับผู้แทนลักษณะใดเข้ามาตั้งแต่สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้รัฐธรรมนูญใหม่ รูปแบบการควบคุมโดยสภาก็ถูกยกเลิกไป ซึ่งการที่ให้สภามาควบคุมการเลือกตั้งยังไม่เป็นหลักประกันเพียงพอที่จะควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตได้ การควบคุมการเลือกตั้งของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นการควบคุมโดยศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง สำหรับศาลยุติธรรมมีบทบาทในการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมในการเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ผู้พิพากษาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสเคารพสิทธิของประชาชนเป็นอย่างมาก แม้จะมีการทุจริตบ้างก็ไม่เพิกถอนการเลือกตั้ง ดังนั้น การเพิกถอนการเลือกตั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงมีน้อย

1. การแบ่งแยกอำนาจศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง

1.1 ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีเขตอำนาจในการพิจารณาการเลือกตั้ง ประธานาธิบดี การเลือกตั้งวุฒิสมาชิก การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการออกเสียงประชามติ มาตรา 58 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน บัญญัติไว้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้อง การเลือกตั้งประธานาธิบดี ตรวจสอบข้อร้องเรียน ประกาศผลการเลือกตั้ง มาตรา 60 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบดูแลความถูกต้องของกระบวนการ

ศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีบทบาทหน้าที่ในเชิงปรึกษาหารือมากกว่า ในการสมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีศาลรัฐธรรมนูญจะตรวจสอบว่าผู้ใดมีสิทธิลงสมัครประธานาธิบดี ผู้สมัครต้องไปขอเสียงรับรองจากสมาชิกสภาต่างๆ อย่างน้อย 500 เสียง จากนั้นศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้ตรวจสอบและประกาศรายชื่อผู้สมัครประธานาธิบดี ในวันเลือกตั้ง ศาลจะส่งตัวแทนไปตรวจสอบดูแลการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง เมื่อสิ้นสุดการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้ตรวจการนับคะแนน ตรวจสอบข้อร้องเรียน ตรวจรายงานตัวแทนจากศาลรัฐธรรมนูญจากหน่วยเลือกตั้ง

ศาลรัฐธรรมนูญต้องตัดสินข้อร้องเรียนก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หากประกาศผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีและลงประชามติแล้ว กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ห้ามการคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศสในการควบคุมการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสมาชิก หลังจากสิ้นสุดการเลือกตั้งแล้วมีการร้องเรียนมากพอสมควร เนื่องจากกฎหมายการเงินเกี่ยวกับควบคุมการเลือกตั้ง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี ค.ศ. 2007 ศาลรัฐธรรมนูญ ได้วินิจฉัย 592 คดี คำพิพากษาศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศสอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ แต่แก้ไขได้ หากคำพิพากษาเกิดจากการผิดพลาด

1.2 ศาลปกครอง

ศาลปกครองสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีเขตอำนาจในการพิจารณาการเลือกตั้งระดับจังหวัด ระดับแคว้น โดยเริ่มต้นพิจารณาที่ศาลปกครองชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และฎีกาตามลำดับ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภายุโรปให้ฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด

การตรวจสอบของศาลปกครองจะเน้นการตรวจภายหลังการประกาศผลเลือกรวมถึงการฟ้อง คดีเลือกตั้งต่อศาลปกครองในระหว่างผลยังไม่ประกาศ ศาลปกครองจะตัดสินต่อเมื่อมีการประกาศ ผลการเลือกตั้งแล้ว สิ่งที่ศาลปกครองตรวจสอบก่อนการเลือกตั้งไม่ได้ เช่น เอกสารของผู้สมัคร เอกสารหาเสียง เอกสารดังกล่าวยังตัดสินไม่ได้จนกว่าการเลือกตั้งจะเสร็จสิ้น

การยื่นฟ้องคดีที่มีหลายศาลเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ผู้สมัคร ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เกิดความสับสนว่าจะยื่นที่ศาลใด กฎหมายของฝรั่งเศสจึงพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 ผู้มีอำนาจร้องในคดีเลือกตั้ง

ผู้มีอำนาจร้อง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัคร ผู้ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กรณีเลือกตั้ง สภายุโรป องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคม คณะกรรมการที่สนับสนุนพรรคการเมือง พรรคการเมือง ไม่มีอำนาจฟ้องคดีเลือกตั้ง

คดีเลือกตั้งในศาลปกครองพรรคการเมืองสามารถร้องสอดได้ แต่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ยอมให้มีการร้องสอด สามารถเข้าถึงศาลได้โดยง่ายเพราะไม่ต้องมีทนายความ ศาลจะไม่เข้มงวดกับสิ่งที่ไม่มีผลกระทบต่อผลเลือกตั้ง แต่จะเข้มงวดเกี่ยวกับระยะเวลา ระยะเวลาในการร้องเรียนคดีก่อนข้างต้น ต้องร้องภายใน 10 วัน เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในยุโรป การเลือกตั้งระดับแคว้น

- กรณีผู้แทนของรัฐเป็นผู้ยื่นต้องทำภายใน 48 ชั่วโมง
- กรณีการเลือกตั้งระดับเมือง จังหวัด ต้องทำภายใน 5 วัน
- การออกเสียงประชามติ การเลือกตั้งประธานาธิบดี ต้องทำภายใน 1 วัน

ในวันเลือกตั้งเนื่องจากหากประกาศผลการเลือกตั้งดังกล่าวแล้วจะไม่สามารถร้องคัดค้านได้

1.4 กำหนดเวลาทำคำพิพากษา

ศาลปกครองชั้นต้นต้องพิจารณาและตัดสินภายใน 2 เดือน ขยายระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน หากเป็นคดีเกี่ยวกับการเงินศาลต้องวินิจฉัยคณะกรรมการตรวจบัญชีเสียก่อน

ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการตัดสินคดี แต่มีข้อสังเกตว่าคดีลักษณะนี้ต้องตัดสินคดีโดยเร็ว สำหรับคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะตัดสินภายใน 7 ถึง 8 เดือน ใช้ระยะเวลามากกว่าการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่น เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญไม่มีทรัพยากรบุคคลมากมาย การตัดสินคดีเลือกตั้งประธานาธิบดีและการลงประชามติศาลรัฐธรรมนูญจะใช้เวลาตัดสินภายใน 3 วัน ผู้ที่ถูกฟ้องคดีเลือกตั้งยังคงมีสิทธิทุกอย่างไปจนกว่าศาลจะตัดสิน

2. อำนาจผู้พิพากษาในคดีเลือกตั้ง

ในคดีเลือกตั้งศาลมีอำนาจมากกว่าคดีทั่วไป เนื่องจากเป็นคดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและเกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตย อำนาจของผู้พิพากษามีทั้งสิ้น 3 ประการ

- 2.1 มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้ง
- 2.2 ยกเลิกหรือเพิกถอนการเลือกตั้ง
- 2.3 การประกาศตัดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.1.1 อำนาจเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้ง

ในทางปฏิบัติศาลไม่เคยใช้ เพราะศาลยึดถือการแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนเป็นหลัก ศาลจะใช้ต่อเมื่อมีการระบุได้ชัดเจนแน่นอนว่า มีการนับคะแนนผิดพลาดและใครเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ ศาลจึงจะสั่งให้มีผลเปลี่ยนแปลงคะแนน ถ้าพยานหลักฐานชัดเจน ศาลอาจเพิกถอนการเลือกตั้ง

2.1.2 อำนาจยกเลิกหรือเพิกถอนการเลือกตั้ง

ผู้พิพากษาสามารถยกเลิกหรือเพิกถอนการเลือกตั้งทั้งหมดหรือบางส่วน เช่น เคยมีเหตุการณ์รุนแรงหน้าหน่วยเลือกตั้ง ศาลยกเลิกการเลือกตั้งเพราะประชาชนไม่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างเต็มที่ การนับคะแนนผิดพลาด หีบบัตรเลือกตั้งไม่โปร่งใส ซ่อนบัตรเลือกตั้งไว้ในซองเท้า ศาลยกเลิกการเลือกตั้งในกรณีดังกล่าว การลงประชามติ ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งหน่วยหนึ่งที่ปิดการเลือกตั้งเร็วกว่ากำหนด

การเลือกตั้งประธานาธิบดี เคยมีการยกเลิกการเลือกตั้งเพราะหีบบัตรที่บเมื่อปี ค.ศ. 2012 การยกเลิกหรือเพิกถอนการเลือกตั้ง ศาลสามารถสั่งได้ แม้ไม่ปรากฏหลักฐานการทุจริต

2.1.3 การประกาศตัดสิทธิผู้สมัคร

ปัญหาเรื่องการเงินของผู้สมัคร หรือสถานะของผู้สมัครเองถือเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

3. การทุจริตการเลือกตั้ง

แม้จะพบปัญหาดังกล่าว แต่ศาลจะเพิกถอนการเลือกตั้งไม่บ่อยนัก เพราะศาลจะเพิกถอนการเลือกตั้งหรือไม่ ศาลจะดูว่าผลกระทบถึงการเลือกตั้งหรือไม่ เหตุรุนแรงที่ถึงขนาดให้เพิกถอนการเลือกตั้ง เช่น แจกใบปลิวโจมตีผู้สมัครอย่างรุนแรงจำนวนหลายแผ่นหรือแจกใบปลิวหน้าคูหาการแจกใบปลิวในมุมมองของศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองแตกต่างกัน ศาลรัฐธรรมนูญมองว่าผู้สมัครอีกฝ่ายมีโอกาสได้แย้งหรือไม่ ถ้ามีโอกาสตอบได้ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เพิกถอนการเลือกตั้ง ถ้าปิดป้ายหาเสียงทับป้ายอีกฝ่ายหนึ่ง ศาลจะเพิกถอนการเลือกตั้ง แต่ถ้าต่างกระทำทั้งสองฝ่ายศาลจะไม่เพิกถอนการเลือกตั้ง การสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สิน การงาน ก็ถือเป็น การทุจริต

ปี ค.ศ. 1959 ศาลรัฐธรรมนูญยกเลิกการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา 9 ครั้ง ยกเลิกการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้ง ปี ค.ศ. 2002 มีการร้องเรียนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 106 คดี ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนการเลือกตั้งเพียง 5 คดี

ศาลรัฐธรรมนูญเริ่มมีอำนาจตัดสินคดีเลือกตั้งในปี ค.ศ. โดยใช้ดุลยพินิจเหมือนศาลปกครองดูความร้ายแรงและความเป็นจริงว่า มีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่ เนื่องจากศาลเคารพในการตัดสินใจ ของประชาชน การลงโทษคดีเลือกตั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังไม่เพียงพอ บางคดีศาลไม่ตัดสินการเลือกตั้ง ควรตัดสินโดยอัตโนมัติและให้ตัดสินมากกว่านี้จะทำให้ผู้สมัครไม่กล้าทุจริต ตามกฎหมายฝรั่งเศสตัดสินได้ 3 ปี เท่านั้น

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาระบบไต่สวนคดีเลือกตั้ง ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมาตรา 239 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย และมาตรา 239 วรรคสี่ ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วย โดยอนุโลม ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคยังคงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งท้องถิ่น รวมทั้งให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งยังคงมีอำนาจฟ้องร้องคดีเลือกตั้ง แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงชั่วคราวตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ และฉบับที่ 5/2557 เรื่อง การสิ้นสุดชั่วคราวของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ตาม แต่หลังจากนั้นคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 11/2557 เรื่อง การสิ้นสุดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ยกเลิกการประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 5/2557 และให้ใช้ข้อความนี้ ข้อ 5 องค์การอิสระและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 จึงมีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ต่อไป โดยให้อำนาจไว้ในกรณีที่ปรากฏหลักฐาน อันควรเชื่อว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นไปตามพระราชธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า "ศาลอุทธรณ์ ได้แก่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค" และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคสอง กำหนดว่า

"การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง (ร้องขอให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง) ให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ"

ระบบศาลในโลกมีอยู่ 2 ระบบ คือ

1. ระบบศาลเดี่ยว (Single Court System)

ระบบศาลเดี่ยว (Single Court System) หมายถึง ประเทศนั้น ไม่มีการจัดตั้งศาลขึ้นมาพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมหาชนเป็นการเฉพาะ ซึ่งศาลที่ใช้กฎหมายมหาชนที่ประกอบไปด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองก็คือศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง เมื่อไม่มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองขึ้นมาเป็นการเฉพาะในประเทศที่ใช้ระบบศาลเดี่ยวซึ่งได้แก่ ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ และประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอังกฤษก็จะใช้ศาลยุติธรรมทำหน้าที่เป็นศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองแทนระบบศาลคู่ (Dual Court System)

2. ระบบศาลคู่ (Dual Court System)

ระบบศาลคู่ (Dual Court System) หมายถึง ประเทศที่มีการจัดตั้งศาลขึ้นมาพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมหาชนเป็นการเฉพาะแยกอิสระจากศาลยุติธรรมในลักษณะคู่ขนาน

ฉะนั้น คำว่าศาลคู่ในที่นี้จึงหมายความว่าคู่ขนาน มิใช่ในความหมายของคำว่า “สอง” ประเทศที่ใช้ระบบศาลคู่ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีเพียงสองศาล อาจจะมีมากกว่าสองก็ได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดประเภทของศาลไว้ 4 ประเภท

ศาลรัฐธรรมนูญ (The Constitutional Court)

ศาลรัฐธรรมนูญ (The Constitutional Court) มีชั้นเดียวและมีศาลเดียว ผู้พิพากษาในศาลรัฐธรรมนูญ เราไม่เรียกว่าผู้พิพากษา แต่เราเรียกว่าตุลาการ ซึ่งสมัยก่อนถ้ามีคดีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ จะมีองค์กรอยู่กลุ่มหนึ่งเรียกว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่นี้ คือ วินิจฉัยกรณีทั้งปวงเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญต่อมาจึงมีศาลรัฐธรรมนูญองค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 204 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 8 คน รวมเป็น 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

- 1) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 3 คน
- 2) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน 2 คน
- 3) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริง จำนวน 2 คน
- 4) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่นซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน 2 คน

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 9 ประการคือ

- 1) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- 2) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- 3) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- 4) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการกระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วน โดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่
- 5) การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป
- 6) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
- 7) การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภารัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง
- 8) การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่
- 9) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

ศาลยุติธรรม (The Court of Justice)

ศาลยุติธรรม (The Court of Justice) เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ปวง
เวไนแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น คือ

1. ศาลชั้นต้น (Trial court)

ศาลชั้นต้น (Trial court) คือศาลที่พิจารณาคดีในชั้นแรก ได้แก่

(*ศาลชั้นต้นมี องค์คณะ 2 คน)

- 1) ศาลแพ่ง
- 2) ศาลอาญา
- 3) ศาลแพ่งกรุงเทพใต้
- 4) ศาลอาญกรุงเทพใต้
- 5) ศาลแพ่งธนบุรี
- 6) ศาลอาญธนบุรี
- 7) ศาลจังหวัด
- 8) ศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและมีอำนาจทำการไต่สวน

หรือมีคำสั่งใด ๆ ซึ่งผู้พิพากษาคคนเดียวมีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้ (*ศาลชั้นต้นมี
องค์คณะ 1 คน)

(1) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ ไม่เกิน 300,000 บาท

(2) คดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงสุด จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งอย่างใดอย่างหนึ่งเกินไม่ได้ (แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือ
ปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

9) ศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษ

(1) ศาลพิเศษ

-ศาลเยาวชนและครอบครัว

(2) ศาลชำนาญพิเศษ

-ศาลแรงงาน

-ศาลภาษีอากร

-ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

-ศาลล้มละลาย

2. ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal)

ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ศาลสูงถัดจากศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจ กับมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่นในเขตท้องที่ที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค เว้นแต่คดีที่อยู่นอกเขตศาลอุทธรณ์จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่อุทธรณ์เช่นนั้นก็ได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้แก่ (*ศาลชั้นอุทธรณ์มี องค์คณะ 3 คน) ศาลอุทธรณ์ ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค (ภาค 1 ถึงภาค 9)

3. ศาลฎีกา (Supreme Court)

ศาลฎีกา (Supreme Court) เป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด มีเขตอำนาจทั่วทั้งราชอาณาจักร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น โดย ตรงต่อศาลฎีกาไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายเฉพาะรวมทั้งมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลฎีกาตามกฎหมาย (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23) คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นที่สุด (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23)

องค์คณะ ศาลฎีกามีองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 27) แต่หากคดีใดมีปัญหาสำคัญ เมื่อประธานศาลฎีกาเห็นว่าควรให้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การวินิจฉัยโดยที่ประชุม ใหญ่ หรือเมื่อเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะว่าให้คดีเรื่องใดวินิจฉัย โดยที่ประชุมใหญ่ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 140 วรรคสอง) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในวันที่มีการจัดประชุมใหญ่ แต่ทั้งนี้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้งหมดองค์คณะ

แผนก ศาลฎีกามี แผนกคดีพิเศษทั้งสิ้น 11 แผนก เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่อาศัยความชำนาญพิเศษ มีผู้พิพากษาศาลฎีกาประจำแผนก ๆ ละ ประมาณ 10 คน โดยแผนกคดีพิเศษในศาลฎีกาประกอบด้วยแผนกคดีที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย 10 แผนก ได้แก่

1. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว
2. แผนกคดีแรงงาน
3. แผนกคดีภาษีอากร
4. แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

5. แผนกคดีล้มละลาย
6. แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
7. แผนกคดีพาณิชย์และเศรษฐกิจ
8. แผนกคดีสิ่งแวดล้อม
9. แผนกคดีผู้บริโภค
10. แผนกคดีเลือกตั้ง
11. แผนกคดีที่ศาลฎีกาแบ่งเป็นการภายใน 1 แผนกคือ แผนกคดีปกครอง

(ภายใน)

ศาลปกครอง

ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษา "คดีปกครอง" ซึ่งได้แก่ คดีในลักษณะดังต่อไปนี้

1. คดีพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองฝ่ายเดียว อันได้แก่ การใช้อำนาจที่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐสามารถดำเนินการได้เองฝ่ายเดียวโดยไม่จำเป็นต้องให้เอกชนยินยอมเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ เช่นกฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป หรือการออกคำสั่งทางปกครอง เช่นคำสั่งอนุญาต อนุมัติ คำสั่งแต่งตั้ง ฯลฯ
2. คดีพิพาทอันเนื่องมาจากสัญญาทางปกครอง เช่น สัญญาสัมปทาน สัญญาที่หน่วยงานของรัฐจ้างให้เอกชนสร้างสะพาน สร้างถนน
3. มาจากการกระทำละเมิดทางปกครอง หรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ เช่นทางราชการออกคำสั่งปิดโรงงานและก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของโรงงาน หรือเจ้าหน้าที่ทะเลาะหรือต่อใบอนุญาตให้ผู้ประกอบการล่าช้าเกินสมควร จนเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการได้รับความเสียหาย
4. คดีพิพาทอันเนื่องมาจากการละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร เช่น ในเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดเวลาให้เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้เสร็จภายใน 30 วันหรือแม้กระทั่งในเรื่องที่กฎหมายไม่ได้กำหนดเวลาเอาไว้ แต่โดยปกติสามารถดำเนินการให้เสร็จในระยะเวลาหนึ่ง แต่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ดำเนินการใดๆ จนเวลาล่วงเลยไปหลายเดือน
5. คดีพิพาททางปกครองอื่นๆ เช่น คดีที่มีกฎหมายกำหนดไว้ โดยเฉพาะว่าให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง หรือให้หน่วยงานทางปกครองต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับบุคคลให้กระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด คดีปกครองเหล่านี้ กฎหมายกำหนดว่า ให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น

ศาลปกครอง ได้แก่

1. ศาลปกครองชั้นต้น

1.1 ศาลปกครองกลาง มีอำนาจพิจารณาในกรุงเทพฯ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ราชบุรี สมุทรปราการสมุทรสงคราม และสมุทรสาคร

1.2 ศาลปกครองภูมิภาค มีอำนาจพิจารณาตามเขตพื้นที่ที่กำหนด

2. ศาลปกครองสูงสุด มีอยู่แห่งเดียวที่กรุงเทพมหานคร มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลปกครองชั้นต้น

ศาลทหาร

มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น (มาตรา 228) ปกติก็คือคดีที่ทหารประจำการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา ทั้งนี้ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง แม้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาก็ตาม

สรุป ถ้าเป็นคดีระหว่างทหาร ก็ไปขึ้นศาลทหาร ถ้าเป็นทหารไปทำร้ายคนอื่น ก็ไปขึ้นศาลทหาร แต่ถ้าคนอื่นไปทำร้ายทหาร ไม่ขึ้นไปศาลทหาร แต่จะขึ้นศาลยุติธรรม

ระบบการพิจารณาคดีของศาล

1. ระบบกล่าวหา คือ ระบบที่คู่ความ (โจทก์ จำเลยทนายโจทก์ ทนายจำเลย) จะดำเนินเรื่องเองทั้งหมดตั้งแต่การยื่นฟ้อง หาหลักฐาน ฯลฯ ศาลมีหน้าที่รับฟังและตัดสิน (ศาลยุติธรรมไทยใช้ระบบกล่าวหาในการพิจารณาคดี)

2. ระบบไต่สวน คือ ระบบที่ศาลจะเป็นผู้เข้าไปไต่คดีหาประเด็น หาพยานสืบค้นเองโดยมีคู่ความเป็นผู้ช่วยศาล (ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญไทยใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี)

การวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบถึงอำนาจหน้าที่ และกระบวนการพิจารณาของศาลดังกล่าวตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

1. ประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

1.1 คดีที่มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แต่ไม่ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ได้ก่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำ แต่มีผลให้การเลือกตั้ง มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ขอให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง)

1.2 คดีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ได้ก่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำ มีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม ขอให้มีการเลือกตั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสั่งให้เลือกตั้งใหม่ (ใบแดง)

1.3 คดีเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แม้ไม่ได้รับการเลือกตั้ง

1.4 คดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งขึ้นบัญชีรายชื่อรับและรายจ่ายในการเลือกตั้ง เกินกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

1.5 คดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนเงินค่าใช้จ่าย ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศกำหนด

ผู้ที่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือขอให้มีการเลือกตั้งใหม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง เนื่องจากการฟ้องคดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองหรือการดำเนินกิจการทางปกครองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ดำเนินการตามมติและมีใช้การวินิจฉัยชี้ขาด ถือว่าเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ในอำนาจศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค แต่คดีอยู่ในอำนาจศาลปกครอง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ 31/2550 และ 32/2550)

2. ประเภทคดีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคไม่รับวินิจฉัย

2.1 คดีที่ผู้สมัครขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยถือว่า อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2.2 คดีขอให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยอ้างว่าผู้สมัครขาดคุณสมบัติ

2.3 คดีร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งชั่วคราวของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งให้บุคคลใดระงับการดำเนินการที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

2.4 คดีร้องขอว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งกระทำความผิดอาญาและขอให้ชำระค่าเสียหายในทางแพ่ง โดยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องไปดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตามปกติ

2.5 การเลือกตั้งสมาชิกสภาเขต (กรุงเทพมหานคร) ไม่ใช่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น เพราะสภาเขตไม่ใช่สภาท้องถิ่น

3. กระบวนและขั้นตอนการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

3.1 ศาลที่รับคำร้อง ต้องเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ

3.2 การตรวจคำร้อง

3.2.1 คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัย กล่าวคือ การยื่นคำร้องต้องยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ

3.2.2 ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต้องเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง เท่านั้น

3.2.3 ต้องยื่นคำร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

3.2.4 คำร้องต้องทำเป็นหนังสือและมีรายการครบถ้วนตามระเบียบ ฯ ข้อ 6 วรรคสอง

3.2.5 ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบ เท่าจำนวนผู้ถูกกล่าวหา และอีก 7 ชุด

3.2.6 ใบมอบอำนาจไม่ต้องปิดอากรแสตมป์

3.2.7 ผู้ร้องไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม

ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคต้องตรวจและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องภายใน 3 วัน นับแต่วันรับคำร้อง ถ้ารับคำร้องแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องและแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาขึ้นคำคัดค้านภายใน 7 วัน โดยผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งยกคำร้อง

กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาขึ้นคำคัดค้าน ผู้ถูกกล่าวหาจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้คัดค้าน

คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องยื่นบัญชีระบุพยานครั้งแรกพร้อมคำแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยานและวิธีการได้มาซึ่งพยาน

4. ขั้นตอนตรวจพยานหลักฐาน

ซึ่งเป็นการวางแผนการสืบพยาน เฉพาะพยานที่เกี่ยวกับประเด็นหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ยอมรับกันและมีความสำคัญต่อรูปคดีเท่านั้น

การส่งบันทึกคำพยาน ต้องส่งสำเนาทันทีคำพยานให้แก่คู่ความฝ่ายอื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน ก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นตรวจพยานหลักฐาน

สำหรับศาลใช้

(๒๒)

รายงานกระบวนการพิจารณา

คดีหมายเลขดำที่ ลต. ๑/๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ /

๒๕๕๘

ศาลอุทธรณ์ภาค ๔

วันที่ ๒๗ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๘

ระหว่าง	{	คณะกรรมการการเลือกตั้ง	ผู้ร้อง
		นาย ป.	ผู้คัดค้าน

ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาคดีนี้เวลา ๑๐ นาฬิกา

นัดตรวจพยานหลักฐาน ผู้รับมอบอำนาจผู้ร้อง ผู้คัดค้าน และทนายผู้คัดค้านมาศาล ศาลพิเคราะห์คำร้อง คำคัดค้านและข้อเท็จจริงที่คู่ความแถลงแล้ว คดีมีประเด็นข้อพิพาทว่า

๑. ผู้คัดค้านโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการหลอกลวง หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้คัดค้าน โดยจัดทำป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปรากฏภาพถ่ายนายบ. และข้อความใต้ภาพว่า “รองนายก” ซึ่งนายบ. เป็นบุคคลผู้ขาดคุณสมบัติที่จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหม. ได้ เนื่องจากไม่สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและไม่เคยเป็นสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นมาก่อน เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้านหรือไม่

๒. กรณีมีเหตุให้ต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้คัดค้านมีกำหนดเวลา ๑ ปี และมีคำสั่งให้การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหม. อำเภอเมืองอ. จังหวัดอ. ใหม่ แทนผู้คัดค้านหรือสั่งให้พ้นจากตำแหน่งหรือไม่

ผู้ร้องแถลงข้ออ้างส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนเป็นพยาน สำเนาให้ผู้คัดค้านแล้ว แถลงไม่คัดค้าน ศาลหมาย ร. ๑ ถึง ร. ๔๑ ผู้ร้องแถลงติดใจไต่สวนพยานบุคคล ๑๙ ปาก แต่เมื่อศาลให้คู่ความทั้งสองฝ่ายตรวจดูบันทึกถ้อยคำในชั้นสืบสวนสอบสวนแล้ว แถลงร่วมกันว่าพยานผู้ร้องอันดับที่ ๒ ถึงที่ ๔ ได้แก่ นางย. เป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหม. นางน. และนางสาวนพ. เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน ส่วนพยานบุคคลอันดับที่ ๗ ถึงที่ ๑๙ ได้แก่ นายณ. นายช. นายรพ.

/นายสน. ...

นายสน. นายนร.นายสบ. นายพช. นายปส. นายปท. พันตำรวจเอกบช. นายนภ. พลอากาศโทสน. พันตำรวจเอกว. เป็นคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอ. ฝ่ายผู้คัดค้านแถลงรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานดังกล่าวและไม่ติดใจซักถาม ผู้ร้องจึงติดใจไต่สวนพยานที่เหลืออีก ๑ ปาก ได้แก่พยานบุคคลอันดับที่ ๑ ที่ ๕ และที่ ๖ ผู้คัดค้านยังติดใจถามพยานทั้งหมด เนื่องจากถ้อยคำของพยานเป็นผลร้ายกับผู้คัดค้าน ส่วนผู้คัดค้านติดใจสืบพยานบุคคล ๗ ปาก แต่พยานบุคคลอันดับที่ ๒ และที่ ๔ เป็นพยานที่ผู้ร้องอ้างไว้แล้ว จึงเหลือพยานอีก ๕ ปาก โดยทนายผู้คัดค้านไม่ติดใจไต่สวนพยานอันดับที่ ๕ คงเหลือพยาน ๔ ปาก ได้แก่ผู้คัดค้าน นางวน. นายปย. นายปว. และทนายผู้คัดค้านขออ้างพยานเอกสารตามบัญชีพยานผู้คัดค้านลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ อันดับที่ ๘ ถึงที่ ๑๑ เป็นพยานต่อศาล ดำเนาให้ฝ่ายผู้ร้องแล้ว ศาลหมาย ค.๑ ถึง ค.๔

พิเคราะห์แล้ว อนุญาตให้คู่ความทั้งสองฝ่ายทำการไต่สวนพยานบุคคลตามที่แถลงได้ โดยนัดไต่สวนพยานผู้ร้องและผู้คัดค้านในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๘ เวลา ๙ นาฬิกา

ผู้ร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานบุคคลที่จะนำมาสืบ อนุญาตตามขอ

ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นของพยานที่ต้องมาเบิกความตามประเด็นที่ศาลกำหนด โดยให้ส่งต้นฉบับบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลพร้อมสำเนา ๕ ชุด และสำเนาจำนวนที่เพียงพอแก่คู่ความฝ่ายอื่น ก่อนวันนัดไต่สวนพยานบุคคลไม่น้อยกว่า ๑ วัน เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายมารับไปอ่าน พยานผู้ร้องอันดับที่ ๕ และที่ ๖ ได้แก่ นายบ. และ นายสม. เป็นพยานร่วมที่ผู้คัดค้าน อ้างด้วย ให้ผู้ร้องเป็นผู้ทำบันทึกคำพยานล่วงหน้าเสนอต่อศาล

ศาลแจ้งให้คู่ความทราบแล้วว่ากระบวนพิจารณาในวันนี้ กระทำโดยการบันทึกภาพและเสียงลงในแผ่นบันทึกข้อมูล (DVD) ซึ่งสามารถถ่ายถอดออกเป็นภาพและเสียงให้คู่ความตรวจสอบถึงความถูกต้องได้ รายละเอียดปรากฏตามรายงานเจ้าหน้าที่ทำรายงานกระบวนพิจารณา

ปิดประกาศแจ้งวันนัดไว้ที่หน้าศาล

อนุญาตให้คู่ความคัดหรือถ่ายรายงานกระบวนพิจารณาฉบับนี้./อ่านแล้ว

(นายพ.) บันทึก/อ่าน (นายว.) (นางวล.)

.....ผู้รับมอบอำนาจผู้ร้อง

.....ผู้คัดค้าน

.....ทนายผู้คัดค้าน

นราพร /เจ้าพนักงานศาล

5. ^๕ขั้นพิจารณา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้การพิจารณาคดีเลือกตั้งต้องใช้ระบบไต่สวน ซึ่งการไต่สวนหมายความว่า กระบวนการตั้งแต่เริ่มแรกในชั้นการตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา การไต่สวน หรือการกระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้มากที่สุด

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นพิจารณา

สำหรับศาลใช้

(๒๒)

รายงานกระบวนการพิจารณา

คดีหมายเลขดำที่ ลต. ๑/

๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ /

๒๕๕๘

ศาลอุทธรณ์ภาค ๔

ระหว่าง { คณะกรรมการการเลือกตั้ง
นาย ป.

ผู้ร้อง

ผู้คัดค้าน

ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาคดีนี้ เวลา ๑๐ นาฬิกา

นัดไต่สวนพยานผู้ร้องและผู้คัดค้าน ผู้รับมอบอำนาจผู้ร้อง ผู้คัดค้าน และทนายผู้คัดค้านมาศาล

ไต่สวนพยานผู้ร้องได้จนจบ ๓ ปาก แล้วผู้รับมอบอำนาจผู้ร้องแถลงจิตใจไต่สวนพยานผู้ร้องเพียงเท่านี้ และแถลงหมดพยาน

ไต่สวนพยานผู้คัดค้านจนจบ ๔ ปาก แล้วทนายผู้คัดค้านแถลงจิตใจไต่สวนพยานผู้คัดค้านเพียงเท่านี้ และแถลงหมดพยาน

คดีเป็นอันเสร็จการไต่สวน

ให้นัดฟังคำสั่งในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘ เวลา ๙.๓๐ นาฬิกา

หากคู่ความฝ่ายใดประสงค์จะยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี ให้ทำเป็นหนังสือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันนี้ หากถึงกำหนดแล้วไม่ยื่นถือว่าไม่ติดใจ

อนึ่ง การไต่สวนพยานวันนี้ ศาลได้บันทึกการเบิกความของพยานโดยใช้วิธีการบันทึกภาพและเสียงลงในแผ่นบันทึกข้อมูล (DVD) และลงในแถบบันทึกเสียงควบคู่กันไปด้วย ซึ่งสามารถถ่ายถอดออกเป็นภาพและเสียงให้คู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความนั้นได้ รายละเอียดปรากฏตามรายงานเจ้าหน้าที่ทำรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นพิจารณา

ปิดประกาศแจ้งวันนัดไว้ที่หน้าศาล

อนุญาตให้คู่ความคัดหรือถ่ายรายงานกระบวนการพิจารณาฉบับนี้./อ่านแล้ว

(นายพ.

) บันทึก/อ่าน (นายว.

) (นางวล.

)

6. ชั้นมีคำสั่งวินิจฉัยคดี

เมื่อคดีเสร็จการไต่สวน ให้นัดฟังคำสั่งวินิจฉัยคดี โดยปิดประกาศแจ้งวันนัดไว้
ที่หน้าศาล

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นนัดฟังคำสั่งวินิจฉัยคดี

สำหรับศาลใช้

(๒๒)

รายงานกระบวนการพิจารณา

คดีหมายเลขดำที่ ลต. ๑/๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ /๒๕๕๘

ศาลอุทธรณ์ภาค ๔

วันที่ ๒๘ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

ความ คดีเลือกตั้ง

ระหว่าง	{	คณะกรรมการการเลือกตั้ง	ผู้ร้อง
		นาย ป.	ผู้คัดค้าน

ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาคดีนี้ เวลา ๙ นาฬิกา

นัดฟังคำสั่ง ผู้รับมอบฉันทะของผู้รับมอบอำนาจผู้ร้อง ทนายผู้คัดค้าน และผู้คัดค้านมาศาล ศาลได้อ่านคำสั่งให้คู่ความฟังแล้ว
ปิดประกาศสำเนาคำสั่งไว้ที่หน้าศาล
มีหนังสือแจ้งคำสั่งไปยังนายกองค้การบริหารส่วนตำบลหม. ทราบภายในวันนี้
อนุญาตให้คัดหรือถ่ายคำสั่งและรายงานกระบวนการพิจารณาได้./อ่านแล้ว

(นายพ.) บันทึก/อ่าน (นายว.) (นางวล.)

.....ผู้รับมอบฉันทะของผู้รับมอบอำนาจผู้ร้อง

.....ผู้คัดค้าน

โดยสรุป ระบบไต่สวนมีหลักการสำคัญ คือ

1. หลักการแสวงหาพยานหลักฐาน

ผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนและพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาไต่สวน เพื่อให้ได้ความชัดเจนครบถ้วน โดยจะแสวงหาพยานหลักฐานอื่นได้

2. หลักการถามพยาน

ระบบไต่สวนผู้พิพากษาต้องเป็นผู้ซักถามพยานเอง โดยมีทนายความเป็นผู้ให้ความร่วมมือ เว้นแต่ศาลเห็นว่า มีความจำเป็นจะอนุญาตให้คู่ความหรือทนายซักถาม โดยจะใช้คำถามนำก็ได้ และการซักถามดังกล่าวมิใช่เป็นการถามค้านหรือถามติง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากเป็นการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวนนั่นเอง

ดังนั้น ก่อนการพิจารณาคดีเลือกตั้งห้องถื่น ผู้พิพากษาพึงอธิบายให้คู่ความเข้าใจถึงการพิจารณาคดีเลือกตั้งในระบบไต่สวน ทั้งนี้ การไต่สวนพยานคดีเลือกตั้งห้องถื่นนั้นจะมีการบันทึกภาพและเสียงของพยานลงในแผ่นบันทึกข้อมูล (DVD) และบันทึกเสียงคำเบิกความลงในแถบบันทึกเสียง เพื่อสำรองข้อมูล

ตัวอย่าง รายงานเจ้าหน้าที่การบันทึกภาพและเสียงของพยาน

สำหรับศาลใช้

(๒๓)

รายงานเจ้าหน้าที่

คดีหมายเลขดำที่ ลต. ๑/๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ /๒๕๕๘

ศาลอุทธรณ์ภาค ๔

รวมสำนวน

วันที่ ๒๒ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๘

ความ คดีเลือกตั้ง

ระหว่าง { คณะกรรมการการเลือกตั้ง
นาย ป.

ผู้ร้อง

ผู้คัดค้าน

ข้าพเจ้า นายบ. ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการและข้าพเจ้านางสาวน. ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ควบคุมการบันทึกภาพและเสียงในการพิจารณา คดีเลือกตั้ง ขอเสนอรายงานต่อท่านผู้พิพากษามีข้อความดังนี้
วันนี้ มีการบันทึกภาพและเสียงของพยานที่มาศาล และพยานได้ลงลายมือชื่อเป็นหลักฐานแล้ว ดังนี้

ที่	ชื่อ - สกุล พยาน	ลงลายมือชื่อ พยาน	ช่วงเวลาเบิกความ		อยู่ในวัสดุลำดับที่		
			เวลาเริ่ม	เวลาสิ้นสุด	แผ่น DVD		เทป
					แผ่นที่	Titleที่	
๑	ชื่อ นายส. เกี่ยวข้องเป็น พยานผู้ร้อง		เริ่ม ๑๐:๑๘:๒๐ น. สิ้นสุด ๑๐:๒๗:๑๖ น.				
๒	ชื่อ นายบ. เกี่ยวข้องเป็น พยานผู้ร้อง		เริ่ม ๑๐:๒๗:๒๔ น. สิ้นสุด ๑๐:๓๗:๕๖ น.				ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด ลงชื่อ

รวมจำนวนวัสดุ (เฉพาะชุดต้นฉบับ) ที่ใช้บันทึกในการพิจารณาคดีนี้

นิติกรปฏิบัติการ

- แผ่น DVD มีจำนวน แผ่น

ลงชื่อ

- เทปบันทึกเสียง มีจำนวน แผ่น

เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำระบบไต่สวนของคดีเลือกตั้ง ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

จากการศึกษาทั้งสามบทที่ผ่านมา ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากคดีที่อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาและวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ซึ่งในนี้ขอกล่าวถึงคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค 4 ขอนแก่น

บทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงแห่งคดีเลือกตั้งดังกล่าวข้างต้นที่ใช้ระบบไต่สวน สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานหรือไม่ และสมควรที่จะมีแนวทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร โดยไม่เป็นการขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานของระบบไต่สวน

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังก้นำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคจากการศึกษากระบวนการพิจารณาคดีที่ขึ้นสู่ศาล ผู้เขียนพบว่า กระบวนการพิจารณาคดีในศาลมีปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นที่ให้อำนาจแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น

ที่สามารถยื่นคำร้องได้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่มีสิทธิยื่นคำร้องตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ปัญหานี้ ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีคำสั่งวินิจฉัยเป็นไปในแนวทางเดียวกันมาโดยตลอดว่าผู้มีอำนาจยื่นคำร้องคดีเลือกตั้งท้องถิ่น มีเพียงแต่คณะกรรมการการเลือกตั้ง เท่านั้น

คดีตัวอย่าง

1.1 คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 1587/2551 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคท้าย บัญญัติสรุปได้ว่ากรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิก

สภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดให้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 เพื่อวินิจฉัย และให้คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 4 เป็นที่สุด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ศาลอุทธรณ์ภาค 4 คงมีอำนาจวินิจฉัยได้เฉพาะคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ภายหลังจากการมีประกาศผลการเลือกตั้งและรับรองผลการเลือกตั้งแล้ว เท่านั้น ซึ่งกรณีนี้ก็ตรงกับที่ระบุไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ฯ ข้อ 8 ดังนั้นการที่ผู้ร้องมายื่นคำร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งหรือประกาศการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และให้เพิกถอนมติที่ประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กับให้ยกเลิกวันเลือกตั้ง โดยกล่าวอ้างว่าผู้ถูกร้องทั้งสองไม่มีอำนาจและไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 ในการควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และในส่วนนี้ก็ได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้อำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 4 เข้าไปทำการวินิจฉัยคำสั่งต่าง ๆ ตามคำร้องได้ และเมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 ไม่มีอำนาจวินิจฉัยคำร้องแล้ว ย่อมไม่อาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอไต่สวนฉุกเฉินในการคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำสั่งชี้ขาดคดีของผู้ร้อง

จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง และคำร้องไต่สวนฉุกเฉินขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำสั่งชี้ขาดคดีของผู้ร้อง

1.2 คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 4727/2552 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 และมาตรา 239 กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มีเจตนารมณ์ให้อำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตกอยู่แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยก่อนประกาศผลการเลือกตั้งให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ส่วนในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น ที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเพื่อวินิจฉัย กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่ผู้ร้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ซึ่งเป็นวันที่มีการเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และก่อนประกาศผลการเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยยกคำร้องของผู้ร้อง คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ซึ่งไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้สิทธิผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 เพื่อให้วินิจฉัยและมีคำสั่งตามคำร้องได้อีก สำหรับคำร้องในส่วนที่ผู้ร้องอ้างว่า คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เป็นคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมายขัดต่อระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ข้อที่ 30 และข้อที่ 43 นั้นก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้สิทธิผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4

จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง

1.3 คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 396/2552 กรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น บัญญัติให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะและมีได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ร้องใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 ดังเช่นกรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ที่ให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิต่อศาลฎีกา

1.4 คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 749/2557 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช มาตรา 235 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และในวรรคสองของบทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และมาตรา 238 วรรคหนึ่ง (1) บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีผู้สมัครรับเลือกตั้งคัดค้านว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเห็นได้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะจัดการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การจัดให้มีการเลือกตั้งนั้น มีขั้นตอนและรายละเอียดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติ เช่น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 วรรคหนึ่ง (1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง (4) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง เป็นต้น สำหรับศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคสี่ เท่านั้น ส่วนอื่นยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเช่นเดิม ซึ่งรวมถึงการนับคะแนนเลือกตั้ง การประกาศผลการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ ดังนี้ การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งผู้ถูกกล่าวหาวินิจฉัยยกคำร้องขอให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่ของผู้ร้อง ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 238 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสุดท้าย และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 103 วรรคหนึ่ง นั้น เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 วรรคหนึ่ง (5) จึงเป็นการใช้อำนาจดังเช่นอำนาจตุลาการที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจหน้าที่ผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดได้เอง เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว สุจริตและเที่ยงธรรม กรณีจึงต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของผู้ถูกกล่าวหา เพราะเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้บัญญัติให้อำนาจไว้ ประเด็นดังกล่าวนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยที่ 13/2543 และ 52/2546 ถือเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 วรรคห้า ดังนี้ ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง ไม่มีอำนาจก้าวล่วงการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาที่มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ของผู้ร้อง

จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

1.5 คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 49/2557 ผู้สมัครรับเลือกตั้งร้องคัดค้านว่า

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองบัวลำภูถอนชื่อตนจากการเป็นผู้สมัคร ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะผู้สมัครมีคุณสมบัติครบถ้วนและจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีคำสั่งให้ผู้สมัครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง เห็นว่า ถึงแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคสาม จะบัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้อง ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วก็ตาม แต่ตามมาตรา 235 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม" และมาตรา 284 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า "คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งก็คือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 47 กำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้ง หรือไม่ และมาตรา 49 และ 50 มีสาระสำคัญว่า ผู้สมัครใดไม่มีชื่อในประกาศตามมาตรา 47 ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวันนับแต่วันที่

ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวย่อมหมายความว่า กรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 บัญญัติให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอันเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 235 วรรคสอง ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะรับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 223 วรรคสอง เมื่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นใดมิได้บัญญัติให้ การพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องนี้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง ซึ่งเป็นศาลยุติธรรม จึงมีอำนาจรับคำร้องของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง ยังวินิจฉัยต่อไปอีกว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการจัดการเลือกตั้ง ก็ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งการใช้อำนาจหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม เป็นการใช้อำนาจดังเช่นอำนาจตุลาการตามที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจ เพราะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้งชี้ขาดได้เอง เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว สุจริตและเที่ยงธรรม กรณีจึงต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพราะเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้บัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประเด็นดังกล่าวนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยที่ 13/2543 และ 52/2546 ถือเป็นเด็ดขาดศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง จึงไม่มีอำนาจก้าวล่วงการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น

จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

จะเห็นได้ว่า คดีเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้นที่ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่มีอำนาจยื่นคำร้องแต่อย่างใด

กรณีแรก เป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งหรือประกาศการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และให้เพิกถอนมติที่ประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กับให้ยกเลิกวันเลือกตั้ง

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ซึ่งเป็นวันที่มีการเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และก่อนประกาศผลการเลือกตั้งต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยยกคำร้อง

กรณีที่สามและที่ห้า เป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

กรณีที่สี่เป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งยกคำร้องดังกล่าว ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 ซึ่งศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจกล่าวว่าการใช้อำนาจดังกล่าว อันเป็นอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจไว้ นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นคำร้องว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อผู้สมัครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 3406/2552 และหมายเลขแดงที่ 3421/2552) กรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งขอให้เพิกถอนผลการนับคะแนนเลือกตั้ง และให้มีการเปิดหีบบัตรนับคะแนนการเลือกตั้งกับการให้ใช้ผลคะแนนใหม่ (คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 4608/2552)

2. ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียังเป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่รวดเร็วเท่าที่ควร ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กับระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและขอให้เลือกตั้งใหม่ที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค โดยไม่ผ่านศาลชั้นต้น ก็มีวัตถุประสงค์หรือเจตนาเพื่อให้การพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม หากสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นกระทำความผิดจริง การพิจารณาและวินิจฉัยลงโทษอย่างรวดเร็ว ย่อมมีผลให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิด เกิดตัวอย่างแก่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

หากได้รับการวินิจฉัยจากศาลว่าไม่ได้กระทำความผิดโดยรวดเร็ว ย่อมทำให้เครื่องการันตีว่าตนบริสุทธิ์อีกทั้ง ศาลยุติธรรมยังได้รับความเชื่อถือและยอมรับของประชาชนทั่วไปในเรื่องความซื่อสัตย์ ความสุจริตของผู้พิพากษาอยากที่จะวิ่งเต้นเพื่อให้ตนพ้นจากการกระทำความผิดได้

การดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 บัญญัติว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากภายหลังมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริต เพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือมีการฝ่าฝืนมาตรา 57 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นมีกำหนดหนึ่งปี หรือมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่ แต่ต้องสั่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ... ดังนั้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนพยานผู้ร้องเรียนคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว โดยกำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการดังกล่าว 1 ปี

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า คดีเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีผู้ร้องคัดค้านว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถยื่นคำร้องขอให้เลือกตั้งใหม่หรือขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายในกำหนดเวลา 1 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งตามมาตรา 97 แต่เนื่องจากขณะที่คำร้องดังกล่าวอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการทำสำนวนการสืบสวนสอบสวน นั้น มิได้มีการกำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจนว่า ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จเมื่อใดทำให้เกิดความล่าช้าตั้งแต่ในชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องตั้งแต่เริ่มต้น ในชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งจากรวบรวมสถิติของศาลอุทธรณ์ภาค 4 ในการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้เลือกตั้งใหม่หรือขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง มีระยะเวลาก่อนครบกำหนด 1 ปี เพียงไม่กี่วัน และเมื่อคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 4 แล้วศาลอุทธรณ์ภาค 4 จะดำเนินการต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นรับคำร้องจนถึงนัดฟังคำสั่งวินิจฉัยคดีจะแล้วเสร็จภายใน 3 เดือน

สถิติคดีเลือกตั้งปี พ.ศ. 2557 - 2558

หมายเลขคดี	วันที่กท.ประกาศ ผลการเลือกตั้ง	วันที่ยื่นคำร้องต่อ ศาลอุทธรณ์ภาค 4	ระยะเวลา	วันที่ศาลอุทธรณ์ ภาค 4 นัดฟังคำสั่ง	ระยะเวลา
ลต.1/2557	2 ม.ค. 2556	2 ม.ค. 2557	1 ปี	24 ก.ค. 2557	6 เดือน 22 วัน
ลต.2/2557	-	16 ม.ค. 2557	-	16 ม.ค. 2557	1 วัน
ลต.3/2557	12 มี.ค. 2556	28 ก.พ. 2557	11 เดือน 11 วัน	24 ก.ค. 2557	4 เดือน 26 วัน
ลต.4/2557	-	21 มี.ค. 2557	-	24 มี.ค. 2557	3 วัน
ลต.5/2557	15 พ.ค. 2556	1 พ.ค. 2557	11 เดือน 15 วัน	23 ก.ย. 2557	3 เดือน 23 วัน
ลต.6/2557	19 พ.ย. 2556	26 มี.ย. 2557	7 เดือน 6 วัน	30 ก.ย. 2557	3 เดือน 4 วัน
ลต.7/2557	14 พ.ย. 2556	17 ก.ค. 2557	8 เดือน 3 วัน	18 พ.ย. 2557	4 เดือน 1 วัน
ลต.8/2557	11 ก.พ. 2557	20 ส.ค. 2557	6 เดือน 9 วัน	2 ธ.ค. 2557	3 เดือน 11 วัน
ลต.9/2557	14 พ.ย. 2556	10 ก.ย. 2557	9 เดือน 26 วัน	23 ธ.ค. 2557	3 เดือน 13 วัน
ลต.10/2557	14 พ.ย. 2556	2 ต.ค. 2557	10 เดือน 17 วัน	28 ม.ค. 2558	3 เดือน 26 วัน
ลต.11/2557	19 พ.ย. 2556	9 ต.ค. 2557	10 เดือน 19 วัน	3 ก.พ. 2558	3 เดือน 24 วัน
ลต.12/2557	19 พ.ย. 2556	30 ต.ค. 2557	11 เดือน 10 วัน	26 ก.พ. 2558	3 เดือน 26 วัน
ลต.13/2557	14 พ.ย. 2556	4 พ.ย. 2557	11 เดือน 20 วัน	10 มี.ค. 2558	4 เดือน 6 วัน
ลต.14/2557	6 พ.ย. 2556	4 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	2 เม.ย. 2558	4 เดือน 29 วัน

หมายเลขคดี	วันที่กกด.ประกาศ ผลการเลือกตั้ง	วันที่ยื่นคำร้องต่อ ศาลอุทธรณ์ภาค 4	ระยะเวลา	วันที่ศาลอุทธรณ์ ภาค 4 นัดฟังคำสั่ง	ระยะเวลา
ลต.15/2557	6 พ.ย. 2556	4 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	2 เม.ย. 2558	4 เดือน 29 วัน
ลต.16/2557	6 พ.ย. 2556	4 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	2 เม.ย. 2558	4 เดือน 28 วัน
ลต.17/2557	6 พ.ย. 2556	4 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	17 มี.ค. 2558	4 เดือน 13 วัน
ลต.18/2557	6 พ.ย. 2556	5 พ.ย. 2557	11 เดือน 29 วัน	31 มี.ค. 2558	4 เดือน 25 วัน
ลต.19/2557	12 พ.ย. 2556	5 พ.ย. 2557	11 เดือน 23 วัน	11 มี.ค. 2558	4 เดือน 5 วัน
ลต.20/2557	13 พ.ย. 2556	11 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	22 เม.ย. 2558	5 เดือน 10 วัน
ลต.21/2557	14 พ.ย. 2556	13 พ.ย. 2557	11 เดือน 29 วัน	17 มี.ค. 2558	4 เดือน 3 วัน
ลต.22/2557	19 พ.ย. 2556	17 ก.ค. 2557	11 เดือน 28 วัน	30 เม.ย. 2558	5 เดือน 12 วัน
ลต.23/2557	19 พ.ย. 2556	17 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	22 เม.ย. 2558	5 เดือน 4 วัน
ลต.24/2557	19 พ.ย. 2556	17 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	26 ก.พ. 2558	3 เดือน 8 วัน
ลต.25/2557	19 พ.ย. 2556	1 พ.ย. 2557	11 เดือน 28 วัน	24 ก.พ. 2558	3 เดือน 6 วัน
ลต.26/2557	9 ม.ค. 2557	27 ธ.ค. 2557	11 เดือน 17 วัน	10 เม.ย. 2558	3 เดือน 13 วัน

สถิติคดีเลือกตั้งปี พ.ศ. 2557 - 2558

หมายเลขคดี	วันที่ กกต. ประกาศ ผลการเลือกตั้ง	วันที่ยื่นคำร้องต่อ ศาลอุทธรณ์ภาค 4	ระยะเวลา	วันที่ศาลอุทธรณ์ ภาค 4 นัดฟังคำสั่ง	ระยะเวลา
ลต.1/2558	17 ม.ค. 2557	15 ม.ค. 2558	11 เดือน 2 วัน	28 พ.ค. 2558	4 เดือน 13 วัน
ลต.2/2558	3 ก.พ. 2557	30 ม.ค. 2558	11 เดือน 26 วัน	21 เม.ย. 2558	2 เดือน 22 วัน
ลต.3/2558	19 มี.ค. 2557	18 ก.พ. 2558	11 เดือน 30 วัน	26 มิ.ย. 2558	4 เดือน 8 วัน
ลต.4/2558	2 เม.ย. 2557	31 มี.ค. 2558	7 เดือน 29 วัน	29 ก.ค. 2558	3 เดือน 26 วัน
ลต.5/2558	14 พ.ค. 2557	12 พ.ค. 2558	11 เดือน 28 วัน	27 ก.ค. 2558	2 เดือน 15 วัน
ลต.6/2558	14 พ.ค. 2557	12 พ.ค. 2558	11 เดือน 28 วัน	27 ก.ค. 2558	2 เดือน 13 วัน
ลต.7/2558	14 พ.ค. 2557	12 พ.ค. 2558	11 เดือน 28 วัน	9 ก.ค. 2558	1 เดือน 28 วัน
ลต.8/2558	14 พ.ค. 2557	12 พ.ค. 2558	11 เดือน 28 วัน	29 ก.ค. 2558	2 เดือน 17 วัน
ลต.9/2558	14 พ.ค. 2557	12 พ.ค. 2558	11 เดือน 28 วัน	8 มิ.ย. 2558	27 วัน
ลต.10/2558	20 พ.ค. 2557	19 พ.ค. 2558	11 เดือน 30 วัน	-	-
ลต.11/2558	27 พ.ค. 2558	26 พ.ค. 2558	11 เดือน 30 วัน	29 ก.ค. 2558	1 เดือน 3 วัน
ลต.12/2558	3 มิ.ย. 2558	2 มิ.ย. 2558	11 เดือน 30 วัน	-	-

คดีตัวอย่าง

คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ ลต.701/2558 เรื่องคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (ขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง) โดยผู้ร้องยื่นคำร้องว่า การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน. อำเภอพ. จังหวัดส. ในวันที่ 19 ตุลาคม 2556 ซึ่งการเลือกตั้งดังกล่าว นางณ. ผู้คัดค้านเป็นผู้สมัครหมายเลข 4 เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 ผู้ร้องประกาศผลการเลือกตั้งให้นายท. เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน. ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งนายข. ผู้สมัครหมายเลข 2 ยื่นคำร้องว่า การเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวกับผู้คัดค้านมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กล่าวคือ ผู้คัดค้านพร้อมกับพวกได้จัดรถยนต์รับส่งผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 60 คน เข้าร่วมประชุมวางแผนหาเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร และจัดเลี้ยงอาหารกับเครื่องดื่มให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุม และผู้คัดค้านให้เงินคนละ 300 บาท เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้าน ผู้ร้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนแล้วมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้คัดค้านดำเนินการจัดการประชุมและจัดหาผู้เข้าร่วมประชุม โดยอ้างว่าเป็นการประชุมผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง แต่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงเพื่อแจกเงินซื้อเสียงและจัดเลี้ยงแก่ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงบุคคลที่มีชื่อผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้คัดค้านด้วย มีลักษณะเป็นการจัดประชุมเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมาย หรืออำพรางในการแจกเงินซื้อเสียงและจัดเลี้ยงแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้าน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 57 เป็นการกระทำโดยไม่สุจริต เพื่อให้ผู้คัดค้านได้รับเลือกตั้ง มีผลให้การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน. อำเภอพ. จังหวัดส. ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้คัดค้านมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ขอให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้คัดค้านมีกำหนดเวลา 1 ปี

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้งตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว เห็นว่า ผู้ร้องมีพยานต่าง ๆ ให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนตามบันทึกคำให้การและเบิกความต่อศาลประกอบกันได้ความในทำนองเดียวกันว่า ชาวบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกจากผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งเดินทางไปกับคณะทีมงานผู้คัดค้าน เพื่อเตรียมการประชุมวางแผนหาเสียงเลือกตั้ง เมื่อพยานผู้ร้องเป็นประจักษ์พยานเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมดังกล่าว ทั้งพยานผู้ร้องก็ไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้คัดค้านมาก่อน จึงไม่มีเหตุให้ระวางสงสัยว่า พยานผู้ร้องจะให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนกับเบิกความใส่ร้ายกลั่นแกล้งผู้คัดค้าน นอกจากนี้ ผู้ร้องยังมีพยานคนกลางเบิกความยืนยัน กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ผู้คัดค้านพร้อมด้วยผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งได้จัดรถยนต์รับส่งผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 60 คน เข้าร่วมประชุมวางแผนหาเสียงเลือกตั้ง โดยจัดเลี้ยงอาหารกับเครื่องดื่มให้แก่ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง และผู้คัดค้านให้เงินคนละ 300 บาท ทั้งนี้ ผู้คัดค้านดำเนินการจัดการประชุมและจัดหาผู้เข้าร่วมประชุม โดยอ้างว่า เป็นการประชุม

ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง แต่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงเพื่อแจกเงินซื้อเสียงกับจัดเลี้ยงอาหาร และเครื่องดื่ม แก่ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงพยานผู้ร้องที่มีใช้ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้คัดค้านด้วย อันมีลักษณะเป็นการจัดประชุมเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมายหรืออำนาจในการแจกเงินซื้อเสียงและจัดเลี้ยงแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้าน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 57(4) และมาตรา 97 ซึ่งผู้คัดค้านกระทำได้กล่าวโดยประสงค์ต่อผลให้ผู้คัดค้านได้รับประโยชน์ในการเลือกตั้ง แม้ผู้คัดค้านไม่ได้รับการเลือกตั้งก็ตาม กรณีมีเหตุต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้คัดค้านตามคำร้องของผู้ร้อง

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า แม้ผู้คัดค้านจะไม่ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ตาม เมื่อผู้คัดค้านมีพฤติการณ์ที่จะกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถร้องขอต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้คัดค้านได้ แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนนี้เป็นไปด้วยความล่าช้า

3. ปัญหาเกี่ยวกับการไต่สวนพยานในระบบไต่สวน ศาลไม่ได้มีการยึดสำนวน การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นสำคัญ

การยึดสำนวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นหลักในการพิจารณาไต่สวน ถือได้ว่า เป็นหัวใจสำคัญของระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่น เพราะสำนวนการสืบสวนสอบสวนมีข้อเท็จจริงอย่างสมบูรณ์

แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อมีพยานบุคคลของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ยอมรับข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลเคยให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนไว้ เมื่อพยานดังกล่าวมาเบิกความต่อศาล ศาลอนุญาตให้ทนายความผู้สมัครรับเลือกตั้งซักถามแล้วมักจะปรากฏข้อพิรุธน่าสงสัย อันเป็นเหตุให้ศาลมักจะนำข้อพิรุธน่าสงสัยดังกล่าวมาวินิจฉัยด้วย ซึ่งข้อพิรุธน่าสงสัยดังกล่าวอาจเกิดจากเหตุการณ์ผ่านพ้นมานานนับปี หรือพยานอยู่ในพื้นที่ อาจเกิดความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่น หรือเกรงกลัวต่อความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และครอบครัว อีกทั้งขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนนั้น ไม่มีการเปิดเผย ไม่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน หรือข้อกำหนด อันเป็นที่ยอมรับได้ทั้งสองฝ่าย ทำให้ศาลมีความสงสัยว่า กระบวนการการไต่สวนซึ่งทำให้การพยานของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายเพียงใด สมบูรณ์หรือไม่ นอกจากนี้ บางครั้งทำให้การพยาน

ของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนยังขัดแย้งแตกต่างกันเอง ไม่สอดคล้องต้องกัน จนทำให้ศาลไม่สามารถรับฟังได้ว่า กรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คดีตัวอย่าง

(คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 2696/2557) ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง เห็นว่า แม้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีนางสาว ส. กับนาย ธ. สองสามีภรรยาเป็นพยานสำคัญที่ให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนตามเอกสารหมายเลข ร.9 และ ร.10 และเบิกความต่อศาลชั้นต้นว่า วันที่ 9 ตุลาคม 2556 เวลา 7.51 นาฬิกา ขณะที่พยานทั้งสองออกไปหาเสียงเลือกตั้งเห็นนาย ช. นำโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างไปติดตั้งที่บริเวณหน้าบ้านของนาง สม. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พยานทั้งสองสอบถามนาง สม. ได้ความว่า ผู้คัดค้านเป็นผู้นำเงินส่วนตัวซื้อ โคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างมาติดตั้ง เนื่องจากนาง สม. กับนาง อ. และนาง ย. เคยขอโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างกับผู้คัดค้านด้วยวาจาในช่วงที่มีการหาเสียงครั้งที่แล้วเมื่อ 4 ปี ก่อน ซึ่งพยานคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสองอ้างว่า นาง อ. และนาง ย. ได้ยื่นเรื่องราวการสนทนานั้นด้วยก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาบันทึกถ้อยคำของนาง ย. กับนาง สม. และนาง อ. ตามเอกสารหมายเลข ร.16 ถึง ร.18 แล้ว กลับไม่ปรากฏข้อเท็จจริงตามที่นางสาว ส. กับนาย ธ. พยานคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสองกล่าวอ้างเกี่ยวกับผู้คัดค้าน แต่ประการใด คงปรากฏแต่เพียงว่านาง ย. พูดคุยกับนางสาว ส. กับนาย ธ. เกี่ยวกับเรื่องที่คืนเท่านั้น ส่วนนาง สม. ได้พูดคุยกับนางสาว ส. กับนาย ธ. เกี่ยวกับเรื่องที่คืนที่มีปัญหา ขณะนั้นมีนาย ช. กำลังติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่าง นาง สม. ไม่ทราบว่าจะมีบุคคลใดมาบอกว่าจะติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างหรือไม่ เพราะออกไปทำงานตั้งแต่เวลา 11 นาฬิกา เลิกงานเวลา 17 นาฬิกา สำหรับนาง อ. ก็ให้ถ้อยคำทำนองเดียวกัน ประกอบกับนางสาว ส. กับนาย ธ. กลับไม่สืบหาความจริงต่อในเรื่องการติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างของนาย ช. เพื่อให้ได้ความจริงว่า ผู้คัดค้านมีส่วนเกี่ยวข้องกับตามที่ตนได้รับแจ้งมา เมื่อนางสาว ส. เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการเลือกตั้งเห็นเหตุการณ์ที่ผิดปกติ อันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง นางสาว ส. ควรรักษาผลประโยชน์ของตนได้ โดยแจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนหาความจริงในเรื่องดังกล่าว แต่กลับไม่ดำเนินการ อันเป็นการผิดวิสัยของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั่วไป นางสาว ส. เพิ่งมาร้องเรียน หลังประกาศผลการเลือกตั้ง ประกอบกับได้รับความจากพยานคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสามว่า ก่อนที่นาย ช. จะติดโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่าง ไม่มีบุคคลใดบอกว่าจะมีการติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่าง การที่พยานทั้งสามเคยขอโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างกับผู้คัดค้านเมื่อ 4 ปี ก่อน เมื่อนาย ช. ติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างให้ อาจทำให้พยานทั้งสามคาดเดาและเข้าใจเองตามประสาชาวบ้านว่า ผู้คัดค้านเป็นผู้ดำเนินการติดตั้ง

โคมไฟฟ้าส่องแสงสว่าง ทั้งยังได้ความจากนาง อ.กับนาง ข.ว่า ผู้คัดค้านมาหาเสียงตามปกติ โดยไม่ได้อ้างเรื่องการติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องแสงสว่างในการหาเสียง เพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่ประการใด ซึ่งตามปกติหากผู้คัดค้านกระทำการดังกล่าวจริง ผู้คัดค้านย่อมต้องนำเรื่อง โคมไฟฟ้าดังกล่าว มาโฆษณาหาเสียงในสิ่งที่ตนเองได้กระทำไป เพื่อประโยชน์ในคะแนนเลือกตั้ง ส่วนคำเบิกความของว่าที่ร้อยตรี สท. ปรากฏว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง เพิ่งขออ้างและนำสืบ ในวันนัดสืบพยานผู้ร้องและผู้คัดค้าน โดยว่าที่ร้อยตรี สท. ไม่เคยให้การเป็นพยานต่อ คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนคดีนี้มาก่อน จึงไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐาน คดีนี้ได้ พยานผู้ร้องขัดแย้งแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องต้องกันและไม่สมเหตุสมผล พยานหลักฐาน ของคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นาย ช.เป็นตัวแทน (หัวคะแนน) ของผู้คัดค้าน และผู้คัดค้านได้ก่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้นาย ช. กระทำการติดตั้งโคมไฟฟ้า ส่องแสงสว่าง เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งตามคำร้อง

จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า บันทึกด้อยคำของพยานในชั้นอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนมิได้ เป็นไปโดยสอดคล้องต้องกันตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นเหตุให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีความสงสัย ในความเชื่อถือพยานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันเป็นเหตุให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ไม่อาจรับฟัง พยานหลักฐานของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้

4. การตรวจพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา เป็นกระบวนการสำคัญ

อย่างหนึ่งที่ศาลอุทธรณ์ภาค 4 กำหนดให้มีทุกนัด เพราะช่วยให้การค้นหาความจริง กระทำได้ด้วยความรวดเร็ว กระชับและรัดกุม เพราะทำให้การไต่สวนพยานเพิ่มเติมในชั้นพิจารณา คงมีเฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความไม่ยอมรับกัน และมีความสำคัญต่อรูปคดีเท่านั้น นอกจากนี้ การตรวจพยานหลักฐานยังเป็นการป้องกันมิให้มีการนำพยานหลักฐานที่คู่ความอีกฝ่ายไม่เคยทราบ มาก่อนมาพิจารณา เพื่อจะชนะกันในทางเทคนิคกฎหมาย ย่อมทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกัน ในเชิงคดี

แต่ในทางปฏิบัติ ปรากฏว่า ศาลไม่สามารถใช้กระบวนการตรวจพยานหลักฐานได้ อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง เนื่องจากทนายผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะ ไม่ยอมรับข้อเท็จจริง กัน เพราะไม่เข้าใจในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่น ยังยึดติดต่อระบบกล่าวหาในคดีอาญาทั่วไป และทนายผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะขออ้างพยานบุคคลฝ่ายตนเข้ามาเพื่อทำลายน้ำหนักพยาน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลมักจะใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตตามที่เห็นสมควรซึ่งผิดวัตถุประสงค์ในการใช้ระบบไต่สวนที่ให้อำนาจศาลมากในการวินิจฉัยพยานได้เอง

5. ปัญหาเรื่องการพิจารณาไต่สวนยังใกล้เคียงระบบกล่าวหา

ในทางปฏิบัติการไต่สวนพยานคณะกรรมการการเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งยังไม่เป็นระบบไต่สวนที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง แต่การไต่สวนพยานดังกล่าวกลับใกล้เคียงระบบกล่าวหา โดยศาลมักจะไม่เป็นฝ่ายเริ่มซักถามพยานบุคคลด้วยตนเองก่อน ตามอำนาจหน้าที่ของตน แต่กลับปล่อยให้พยานรับรองเอกสาร หรือการถามตามคำร้องและคำให้การ เท่านั้น นอกจากนี้ศาลยังปล่อยให้คู่ความซักถามพยาน เหมือนกับการซักถาม ถามค้านและถามตั้ง ตามระบบกล่าวหา ประกอบกับศาลยังยึดติดโดยเคร่งครัดกับวิธีพิจารณาความอาญา

6. ปัญหาเรื่องคำพิพากษาคดีอาญาหรือคดีแพ่งขัดแย้งแตกต่างไปจากคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

เนื่องจากหลังจากที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำสั่งวินิจฉัยเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบเหลือง) หรือให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ (ใบแดง) ซึ่งตามกฎหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินคดีอาญากับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และฟ้องร้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายจากการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งศาลชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาและคดีแพ่ง ต่างมิได้ใช้ระบบไต่สวน เฉกเช่นคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้ระบบในการรับฟังพยานหลักฐานแตกต่างกัน โดยคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ใช้ระบบไต่สวน ยึดถือว่ากรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ส่วนคดีอาญาใช้ระบบกล่าวหา ยึดถือว่าต้องมีพยานหลักฐานมั่นคงปราศจากความสงสัย และคดีแพ่ง ยึดถือการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าฝ่ายใดมีพยานหลักฐานดีกว่ากัน

กรณีดังกล่าว ทำให้มีปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งบางกรณีศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ แต่เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งนำคดีไปฟ้องเป็นคดีอาญา และคดีแพ่ง กลับปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง

คดีตัวอย่าง

คดีเลือกตั้งหมายเลขแดงที่ 1663/2553 ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง เห็นว่า กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นาย จ. และนาย ว. ให้เงินซื้อเสียง เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้าน อันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบล ป. ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้คัดค้านมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และผู้คัดค้านโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริง เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 57 ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้คัดค้านมีกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันมีคำสั่ง และให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบล ป. ใหม่ แทนผู้คัดค้าน

ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 2248/2556 โดยพนักงานอัยการจังหวัด ข. ฟ้องผู้คัดค้าน เป็นจำเลยที่ 1 ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 4, 57, 118 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83, 91 และขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจำเลยที่ 1 มีกำหนด 10 ปี จำเลยให้การปฏิเสธ ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว เห็นว่า แม้พยานโจทก์จะเบิกความประกอบหนังสือร้องเรียนว่า จำเลยที่ 1 กระทำความผิดโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดมหรสพหรือการรื่นเริง แต่พยานโจทก์เบิกความตอบคำถามค้านของทนายจำเลยทั้งสามว่า ไม่เห็นจำเลยที่ 1 ขึ้นไป บนเวที พยานเบิกความขัดกันเองอย่างชัดเจน อีกทั้งพยานไม่รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเองไม่พอฟังว่าเป็นการหาเสียงเลือกตั้ง พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมาฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ 1 โฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ แม้โจทก์จะมีนาย พ. และพันตำรวจเอก ค. มาเบิกความ เป็นพยาน แต่เมื่อพิเคราะห์ถึงเอกสารแล้วเป็นเพียงกระดาษที่เขียนชื่อเล่นของบุคคลต่าง ๆ โดยไม่มีทั้งชื่อหรือนามสกุลจริงกำกับไว้ ทั้งไม่ปรากฏว่า บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือบ้านพักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล ป. ในอันที่จะใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ จำเลยที่ 1 ประกอบกับคำให้การจำเลยที่ 2 เป็นคำชัดทอดของผู้ต้องหาที่มีฐานะเป็นเพียงพยานบอกเล่าอีกด้วย ซึ่งในการวินิจฉัยน้ำหนักของพยานบอกเล่าศาลต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง เมื่อจำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธมาโดยตลอด เช่นนี้ พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมา จึงไม่มีน้ำหนักมั่นคงให้รับฟัง เพื่อนำไปหักล้างพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยทั้งสามให้เห็น โดยปราศจากสงสัยได้ว่า จำเลยทั้งสามกระทำความผิดฐานร่วมกันจัดทำให้เสนอให้สัญญาว่าจะให้หรือจัดเตรียม เพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงิน ได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือจูงใจให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนตามที่ โจทก์ฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185

พิพากษายกฟ้อง

กรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คำพิพากษาคดีอาญาดังกล่าวมิได้ขัดแย้งกับคำสั่งวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแต่ประการใด ทั้งนี้เนื่องจากมิได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าคดีอาญาหรือคดีแพ่งจำต้องถือข้อเท็จจริงของคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้คำพิพากษาในคดีอาญาหรือคดีแพ่งขัดแย้งแตกต่าง

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ศาลต้องมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาความจริงตามระบบไต่สวนที่กำหนดให้นำมาใช้ในคดีเลือกตั้ง ซึ่งได้ให้อำนาจศาลในเรื่องนี้อย่างมาก เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม เนื่องจากคดีเลือกตั้งเป็นคดีพิเศษที่ต้องการให้ได้รับการตรวจสอบ พิจารณาและไต่สวน มิให้เกิดความล่าช้า ก่อให้เกิดความเสียหายทุกฝ่าย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาของคำพิพากษาคดีอาญาหรือคดีแพ่งขัดแย้งแตกต่างกับคดีเลือกตั้งท้องถิ่นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนที่คำพิพากษาไม่สอดคล้องต้องกันกับคำสั่งวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ดังกล่าวข้างต้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้า ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะต้องนำปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณาแก้ไข เพื่อปรับปรุงกระบวนการพิจารณาระบบไต่สวน และศึกษาหาแนวทางป้องกันและแก้ไขกรณีที่คำพิพากษาคดีอาญาหรือคดีแพ่งไม่สอดคล้องต้องกันกับคำสั่งวินิจฉัยคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้กระชับ กำหนดกรอบระยะเวลาดังกล่าวให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสำเร็จบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นบรรทัดฐานกับมาตรฐานเดียวกันต่อไป รวมทั้งก่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว เป็นธรรม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ในอดีตที่ผ่านมา กระบวนการยุติธรรมหลักไม่สามารถปราบปรามการทุจริตในการซื้อเสียงขายเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพแท้จริง ทำให้รัฐต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการปราบปรามการทุจริตดังกล่าวอย่างจริงจัง เค็ดขาดรวดเร็ว และยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยนำระบบไต่สวนในการแสวงหาข้อเท็จจริงเข้ามาใช้ในการเลือกตั้ง ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น อันเป็นลักษณะวิธีการที่แตกต่างไปจากวิธีพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปในศาลยุติธรรม ซึ่งใช้ระบบกล่าวหา โดยได้มีการกำหนดรูปแบบในการดำเนินคดีเลือกตั้งให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 และระเบียบที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ซึ่งการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย จำต้องป้องกันปราบปรามอย่างจริงจัง เพื่อเป็นประโยชน์ในการเลือกตั้งในระดับประเทศต่อไป

วันที่ 11 ตุลาคม 2545 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และให้อำนาจคณะกรรมการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ แต่มีปัญหาเกิดความล่าช้า ไม่มีมาตรการบังคับอย่างจริงจัง ไม่ก่อให้เกิดความเกรงกลัว ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นผลบังคับ โดยคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีผลใช้บังคับ จึงได้มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้อำนาจในการวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ เป็นอำนาจของศาลยุติธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตระดับท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับ

การเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมาตรา 239 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย และมาตรา 239 วรรคสี่ ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ต่อมามีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคสอง กำหนดว่า การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ ดังนั้น คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น จึงอยู่ในอำนาจศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค

ผู้เขียนพบว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่น อันได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค 4 ยังมีปัญหาบางประการที่สมควรได้รับการแก้ไขดังนี้

1. การดำเนินการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจากกฎหมายกำหนดระยะเวลาแต่เพียงว่า ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งหากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องฟ้องภายในหนึ่งปี เท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานไว้อย่างชัดเจน ทำให้คดีอยู่ในการดำเนินการดังกล่าวเกือบครบหนึ่งปี และคณะกรรมการการเลือกตั้งจะนำคดีมาฟ้องก่อนครบหนึ่งปีไม่กี่วัน ทำให้ผิดวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว

2. บັນทีกทำให้การของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนมิได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และ โปร่งใส ทำให้ความน่าเชื่อถือของบันทีกทำให้การมีน้อย ไม่นั่นคงเพียงพอที่จะรับฟังได้

3. ระบบการพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นยังมีลักษณะคล้ายระบบกล่าวหา กล่าวคือ ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคยังยึดติดกับระบบกล่าวหา โดยยังเคร่งครัดหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ประกอบกับศาลและคู่ความยังไม่คุ้นเคยกับระบบไต่สวนมาก่อน โดยยังยึดติดกับระบบกล่าวหา

4. การดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนมิได้เป็นไปโดยรวดเร็วเท่าที่ควรคู่ความพยายามที่จะนำพยานบุคคลเข้ามาไต่สวน โดยพยานดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับคดี ไม่เคยไปให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

5. ศาลและคู่ความไม่เข้าใจในระบบไต่สวน เนื่องจากไม่ได้รับการอบรมในเรื่องนี้มาก่อนและที่มาของผู้พิพากษาแผนกคดีเลือกตั้งไม่ชัดเจน โดยไม่ใช่ผู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้ไม่เข้าใจในประเด็นข้อพิพาทและวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ทำให้เกิดข้อผิดพลาด

6. คำสั่งคดีเลือกตั้งท้องถิ่น ขัดแย้งแตกต่างกับคำพิพากษาคดีส่วนอาญา และคดีส่วนแพ่ง เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติให้คดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่งถือข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง ทำให้เกิดความสับสนในผลของคำสั่งและคำพิพากษา กล่าวคือ เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาและคดีแพ่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งและระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง...ต่อไป ปรากฏว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งต่อศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ ซึ่งใช้ระบบกล่าวหา อันเป็นการแตกต่างจากคดีเลือกตั้ง ที่ใช้ระบบไต่สวน ทำให้การพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่ง ดำเนินการไปด้วยความล่าช้า และไม่สามารถนำข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งมาใช้บังคับในคดีอาญาและคดีแพ่งได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้คดีอาญาและคดีแพ่งถือข้อเท็จจริงคดีเลือกตั้งไม่เหมือนกับคดีแพ่งที่ให้ถือข้อเท็จจริงคดีอาญา ทำให้คดีอาญาซึ่งใช้ระบบกล่าวหา การรับฟังพยานหลักฐานต้องปราศจากความสงสัย ส่วนคดีแพ่ง การรับฟังใช้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน การรับฟังพยานหลักฐานในคดีเลือกตั้ง คดีอาญา และคดีแพ่ง จึงมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งได้

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งท้องถิ่นที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาแล้ว ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. กำหนดข้อบังคับและระเบียบในการสืบสวนสอบสวนพยานบุคคลให้ชัดเจนและเปิดเผย ก่อให้เกิดความเชื่อถือและโปร่งใส ทำให้คู่ความยอมรับในการสืบสวนสอบสวนพยานบุคคลของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดในเรื่องคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 หมวดที่ 1 ข้อ 10 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง... สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(12) สิ่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่...
 ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 กำหนดแต่เพียงหลักเกณฑ์กว้าง ๆ โดยให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งไปดำเนินการออกระเบียบในภายหลัง ซึ่งต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งได้อออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 หมวด 3 การสืบสวนสอบสวนและการพิจารณา โดยกำหนดระยะเวลาในการสรุปสำนวนการร้องคัดค้านไว้ในข้อ 45 โดยได้ให้อำนาจในกรณีที่การดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่งไม่แล้วเสร็จให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการรายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยผ่าน แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจที่จะขยายระยะเวลาได้ตลอด เช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงระยะเวลาที่มีอย่างไม่จำกัดขอบเขตและกรอบระยะเวลาให้ชัดเจน อันเป็นปัญหาหนึ่งในความล่าช้าของสำนวน

2. กำหนดระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ชัดเจน เพื่อให้มีการนำคดีมาฟ้องต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค เพื่อดำเนินการต่อไป ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1. ถึงความล่าช้าอันเนื่องมาจากการไม่กำหนดกรอบระยะเวลา

3. กำหนดและคัดเลือกผู้พิพากษาแผนกคดีเลือกตั้งอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดความเข้าใจในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากการคัดเลือกผู้พิพากษาแผนกคดีเลือกตั้งมิได้เป็นไป โดยเฉพาะผู้พิพากษาสามารถแสดงความประสงค์โยกย้ายเข้ามารับตำแหน่งนี้ได้ โดยยึดถืออาวุโสในการทำงานเป็นหลัก ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผู้พิพากษาที่มีความเข้าใจและความรู้ในเรื่องคดีเลือกตั้งอย่างถ่องแท้ ควรกำหนดหลักเกณฑ์เป็นการเฉพาะด้าน

4. ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม 3 ฝ่าย ระหว่างศาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง และทนายความ เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยอาจจัดให้มีการอบรมสัมมนาร่วมกัน เพื่อให้ความรู้ในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่นหรือจัดทำคู่มือปฏิบัติงานคดีเลือกตั้งของศาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง และทนายความ เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน อาทิเช่น ขั้นตอนการยื่นคำร้อง การตรวจคำร้อง การยื่นคำคัดค้าน บัญชีพยาน บันทึกคำพยานล่วงหน้า การซักถามพยานของผู้พิพากษา ผู้ร้อง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) ผู้คัดค้าน และทนายผู้คัดค้าน เพื่อเป็นแนวทางเดียวกันและทำให้คู่ความทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกัน อีกทั้งยังทำให้คดีเลือกตั้งอยู่ในระบบไต่สวน เป็นผลให้คดีเลือกตั้งดำเนินการพิจารณาคดีไปด้วยความรวดเร็ว สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

5. มีการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่ออุดช่องว่าง โดยบัญญัติให้คดีส่วนอาญา และคดีส่วนแพ่งที่เกี่ยวกับคดีเลือกตั้ง ต้องถือข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งท้องถิ่น เพื่อป้องกันคำสั่ง และคำพิพากษาขัดแย้งแตกต่างกัน นอกจากนี้ อาจแก้ปัญหาคือข้อขัดข้องนี้ โดยการบัญญัติแก้ไข ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งฟ้องคดีเลือกตั้งท้องถิ่น กับคดีส่วนอาญา และคดีส่วนแพ่งไป พร้อมกันต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค ก่อให้เกิดความรวดเร็ว เป็นธรรมและคดีไม่ล่าช้า รวมทั้ง ไม่มีเหตุที่คำสั่งและคำพิพากษาคัดกัน ทั้งนี้เนื่องจากระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 ข้อ 75 วรรคท้าย ในกรณี ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใดและเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ให้พิจารณาดำเนินการให้มีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและ ให้ผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งใหม่นั้นด้วย เช่นนี้ เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้เลือกตั้งใหม่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องดำเนินการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งตามระเบียบดังกล่าวข้างต้น เพื่อมิให้เกิด ปัญหาความขัดกันระหว่างคำพิพากษาและคำสั่ง จึงควรฟ้องคดีเลือกตั้ง คดีอาญาและคดีแพ่ง ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคไปในคราวเดียวกัน โดยมอบหมายให้ผู้พิพากษาและองค์คณะ เป็นผู้รับผิดชอบสำนวนดังกล่าวแตกต่างกันไป เนื่องจากคดีเลือกตั้งใช้ระบบไต่สวน คดีอาญา ใช้ระบบกล่าวหา และคดีแพ่งใช้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน นอกจากนี้คดีเลือกตั้งคำสั่งศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเป็นที่สุด ส่วนคดีอาญาและคดีแพ่งคงใช้ระบบการพิจารณาที่สามารถอุทธรณ์ฎีกา การฟ้องคดีดังกล่าวทั้งหมดต่อศาลเดียวกันย่อมขจัดปัญหาความขัดกันระหว่าง คำพิพากษาและคำสั่งได้

6. เห็นควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีเลือกตั้งท้องถิ่น เพื่อให้การเริ่มคดีเลือกตั้ง ตั้งแต่ชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นไปด้วยความรวดเร็ว โปร่งใส ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยกำหนดระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวนพยานชั้นคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน เพื่อมิให้การดำเนินการในส่วนนี้เป็นไปด้วยความล่าช้า รวมทั้งปรับปรุงในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น อันเป็นการทำให้การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนคดีเลือกตั้ง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

ผู้เขียนหวังว่า บทสรุปและข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นน่าจะเป็นประโยชน์ ในการพิจารณาไต่สวนคดีเลือกตั้งท้องถิ่น ให้ได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพราะระบบไต่สวน เป็นระบบที่ดีในการแก้ไขป้องกันการทุจริตซื้อเสียงขายเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพแท้จริง ผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร

ท้องถิ่นมีความเกรงกลัวในการใช้บังคับของกฎหมาย ไม่กล้าฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ทำให้การเลือกตั้งท้องถิ่นปราศจากการทุจริต อันเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การเลือกตั้งระดับประเทศให้สะอาด บริสุทธิ์และยุติธรรม

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กมล พลวัน .(2546). “การพิจารณาคดีระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในกฎหมายไทย ที่มีผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน” ศาลรัฐธรรมนูญ (มกราคม – เมษายน) หน้า 34 – 50.
- คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการส่วนวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง หน้า 113 – 114.
- จิตติ ติงศักดิ์ .(2549). “ข้อสังเกตในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการเขียน คำพิพากษา” กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ณรงค์ ใจหาญ .(2543). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน หน้า 29 – 30.
- ณรงค์ฤทธิ์ เพชรฤทธิ์ .(2550). “วิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” คุณพาห เล่มที่ 2 ปีที่ 54 (พฤษภาคม – สิงหาคม) : 169.
- ธานี วรรณ .(2555). อ้างถึงใน ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นครหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน้า 31 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์ .(2549). “กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน” สำนักพิมพ์วิญญูชน พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร หน้า 19 – 20.
- ปรีดี พูนคำ “รวมคำสั่งศาลคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง พ.ศ. 2551 – 2554”
- “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550” (2550, 7 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 64 ก หน้า 69.
- “พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545” (2546, 3 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 18 ก หน้า 1.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง.ประมวลสาระชุดวิชา หน่วยที่ 2, 4, 8-11, 14-15.
- “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550” (2550, 15 พฤศจิกายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 80 ก หน้า 1.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” (2550, 24 สิงหาคม) เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1.

- สุปราณี สุวรรณกุล “เรื่องคติเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม (ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งท้องถิ่น)”
หลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 12.
- โสภณ รัตนากร .(2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ หน้า 2.
- อุดม รัฐอมฤต .(2555). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 27 – 28.
- อมรเทพ เมืองแสน .(2549). “อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีต่อกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาของไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
(นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต หน้า 9 – 10.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายกิตติชัย ภูมิมาโนช
วัน เดือน ปีเกิด	10 กุมภาพันธ์ 2510
สถานที่เกิด	อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2531 เนติบัณฑิตไทย พ.ศ. 2533
สถานที่ทำงาน	ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ถนนหน้าศูนย์ราชการ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 4

